

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1054

30. LIPNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

**Hrvati u Srbiji
most suradnje**

SADRŽAJ

10

Praznik hrvatske zajednice u Srbiji
Crvena kravata
za Andriju Matkovića

12

Dr. sc. Ivo Josipović,
bivši predsjednik Hrvatske
Za razgovore su
potrebni hrabri
i motivirani partneri

16

Popis 2022. – etnokulturalna obilježja
Stanovništvo prema
materinjem jeziku
i vjeroispovijesti

20

Naselja u kojima žive Hrvati (XIX.)
Beočin – grad iz koga
mladi odlaze

31

Nova knjiga: Antun Gustav Matoš,
Domovini iz tuđine, ZKVH
Putovanje
kroz raskošan
pjesnički svijet

34

Gerardovo u Somboru
Sluga Božji Gerard
okupio vjernike

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Trkači olovnih nogu (ili: Premijerski susret II. dio)

Hrvatska manjina u Srbiji bila je krajem proteklog vikenda u središtu pozornosti i hrvatskih i srbijanskih medija, jer je otvorenje Hrvatskog doma – Matice, čiju je izgradnju financirala hrvatska Vlada bilo povod za još jedan neformalni susret premijera dviju država.

Teško da se u manje od sata, koliko je trajao susret dvaju premijera i zajedničko sudjelovanje u programu svečanog otvorenja Hrvatskog doma – Matice (dok premijerka **Brnabić** na pol programa nije otišla), moglo bilo što konkretno pokrenuti s poduljeg popisa otvorenih pitanja o koja se desetljećima spotiču hrvatski i srbijanski političari. Iznova i iznova.

»Očito je, odnosi na političkoj razini nisu dobri pa neformalnost susreta, rekao bih, njihova neobvezatnost, logična su posljedica«, kazao je u intervjuu za *Hrvatsku riječ* bivši predsjednik Hrvatske **Ivo Josipović**. A i problemi su toliko olovno teški da se o njima ne raspravlja na marginama nekih drugih događaja već se takvi susreti koji daju konkretne rezultate pripremaju i organiziraju kada je izvjesno da će dogovora i biti. Do toga će trebati još puno vremena, ovakvih neformalnih susreta, spremnosti političkih aktera za teške, pa i u domaćoj javnosti ne baš popularne odluke.

A dogovor oko otvorenih pitanja dviju država značit će i kompromise, popuštanja, suočavanja s mučnim stvarima iz prošlosti. Dvije države od toga su još daleko. Do tada im nitko ne može zamjeriti što održavaju kakvu-takvu razinu uljudnog komuniciranja dvaju susjeda.

Dva susjeda koja ne samo da imaju drugačiji pogled na stvari iz prošlosti već ih razdvajaju i pogledi na sadašnjost. Hrvatska obilježava 10 godina od ulaska u Europsku uniju, Srbija se još batrga između europskog puta i potpore Rusiji. Hrvatska je kao članica NATO alijanse osudila agresiju Rusije na Ukrajinu i uvela sankcije Rusiji. Srbija je osudila agresiju, ali od uvođenja sankcija nema ništa. I nije tu kraj popisu stvari koji i u današnje vrijeme, osim neriješene (sporne) granice na Dunavu, razdvajaju dva susjeda.

Z. V.

Kultura prioritetno područje za financiranje

Na sjednici Savjeta za nacionalne manjine u Srbiji, održanoj 22. lipnja usvojen je Prijedlog programa za dodjelu sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine, kojim je predviđeno da je kultura prioritetno područje u kojem se programi i projekti financiraju u 2023. godini. Cilj natječaja će biti unaprjeđenje i jačanje kultur-

no-jezičnog identiteta nacionalnih manjina u Srbiji. Sredstva su osigurana Zakonom o proračunu Srbije i iznose 30.000.000 dinara. Sredstva će biti dodijeljena putem javnog natječaja koji će tijekom srpnja raspisati Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Sjednici je predsjedao ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog koji je i zamjenik predsjednika Savjeta **Tomislav Žigmanov**, a prisustvovali su predstavnici nacionalno-manjinskih vijeća kao i predstavnici više ministarstava.

Vojnić dopredsjednica Koordinacije

Na sjednici Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u Srbiji održanoj 22. lipnja predsjednica

Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** izabrana je za dopredsjedavajuću.

Makedonsko nacionalno vijeće je na ovoj sjednici Koordinacije predalo predsjedanje Romskom nacionalnom vijeću, a iduće godine predsjedanje preuzima Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji.

Sjednica Savjeta za Hrvate izvan Hrvatske u Cavtatu

Druga sjednica trećeg saziva Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske održala se u Cavtatu od 27. do 30. lipnja.

Tijekom održavanja sjednice raspravljalo se o brojnim aktualnim temama vezanim za odnose Hrvatske s Hrvatima koji žive izvan nje, između ostalog o razvoju suradnje, o izazovima povratka i useljavanja u Hrvatsku i aktualnostima koji se odnose na demografiju, o temi kao što je globalna prepoznatljivost Hrvatske kao i vanjsko-političkom položaju Hrvatske i odrazima na Hrvate koji

žive izvan matične domovine. Također, razgovaralo se o izazovima i perspektivama vezanim uz položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini, kao i o položaju hrvatske nacionalne manjine koja živi u 12 europskih država te aktualnostima u europskim i prekomorskim državama u kojima živi hrvatsko iseljništvo.

Savjet pomaže Vladi u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate koji žive izvan granica Hrvatske. Članove Savjeta, pripadnike Hrvata izvan Hrvatske imenuje Vlada na prijedlog hrvatskih zajednica iz država iz kojih dolaze. Riječ je o 55 predstavnika udruga, organizacija i institucija Hrvata iz cijeloga svijeta, koji su angažirani u očuvanju i jačanju hrvatskog identiteta, aktivni u radu svojih zajednica i koji svojim radom i djelovanjem daju doprinos u unaprjeđenju odnosa s hrvatskom domovinom. Osim predstavnika Hrvata izvan Hrvatske, imenovani članovi Savjeta su i predstavnici državnih tijela, institucija te Katoličke Crkve i organizacija civilnoga društva.

Pomoć općina Vukovarsko-srijemske županije

Općine Vukovarsko-srijemske županije financirat će u naredne tri godine prijevoz učenika koji po-
hađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Ugovor je
potpisan u Općini Andrijaševci u subotu, 25. lipnja, a pot-
pisali su ga župan Vukovarsko-srijemske županije **Damir
Dekanić** i 14 načelnika općina, a u ime Hrvatskog nacio-
nalnog vijeća dopredsjednik za Suboticu **Slavko Benčik**.

»Sredstva nisu velika, ali puno znače hrvatskoj zajedni-
ci u Vojvodini. Našli smo model i za druge projekte, način
kako možemo organizirano djelovati. Nastavit ćemo po-
većati sredstva, povećati broj općina«, kazao je Dekanić.

Ovakvu vrstu pomoći Hrvatima u Vojvodini iniciralo je
pet općina koje skrbe o pravima nacionalnih manjina u
Hrvatskoj.

»Spoznavši kako žive Hrvati na sjeveru Vojvodine pet
općina je 2019. godine odlučilo pomoći u financiranju pri-
jevoza učenika. Prošle godine bilo je 11 općina, a ove
godine 14«, kaže načelnik Općine Stari Jankovci **Dragan
Sudarević**.

»Mnogi projekti hrvatske zajednice u Srbiji ne bi mo-
gli biti realizirani da nije potpore iz Hrvatske. Jedan od
takvih projekata je prijevoz učenika«, kazao je Benčik.

Svaka općina izdvojiti će godišnje 1.000 eura, što je
ukupno 14.000 eura.

Ranije je osigurano 6.000 eura, koje će godišnje za
prijevoz učenika izdvojiti Općina Ivankovo. Ugovor s
Općinom Ivankovo potpisan je u Subotici, 18. lipnja, a
potpisali su ga načelnik Općine **Marko Miličević** i pred-
sjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Na ovaj način osigurana su potrebna sredstva za prije-
voz učenika, a na godišnjoj razini to je 20.000 eura.

Z. V.

Potpota Krapinsko-zagorske županije HNV-u

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna
Vojnić** i župan Krapinsko-zagorske županije **Željko
Kolar** potpisali su 23. lipnja ugovor o financi-
skoj potpori za provedbu programa i projekata hrvatske
nacionalne manjine u Srbiji.

Vojnić je rekla da bez pomoći i podrške iz Hrvatske
HNV ne bi mogao funkcionirati kao krovna institucija.

»Mogli bismo imati samo troje uposlenih i zaista ne bi-
smo mogli zadovoljiti potrebe naše zajednice, a imamo
velikih i projekata i planova. U nekoliko posljednjih godi-
na i nekoliko županija je dodatno financiralo HNV, a to su
najviše bile Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska

županija, ali se ove godine rodila inicijativa iz Krapinsko-
zagorske županije i župana Kolar da se na neki način
formalizira ta potpora te da sve županije izdvoje određe-
ni iznos kako bi HNV mogao nesmetano funkcionirati«,
rekla je Vojnić osvrnuvši se na odluku Izvršnog odbora
Hrvatske zajednice županija da se usustave dosadašnje
pojedinačne pomoći županija.

»Vjerujem da ćemo nakon odluke Izvršnog odbora,
koju smo donijeli u Osijeku, tijekom godine potpisati
okvirni sporazum o suradnji Hrvatske zajednice županija
i HNV-a, a nakon toga će svaka županija pojedinačno
potpisati ovakav ugovor kakav smo mi danas potpisali,
kao što je rekla Jasna Vojnić, s određenim financijskim
iznosom koji će dati sigurnost i veću širinu i na neki način
obuhvat aktivnosti koje će moći provoditi HNV«, istaknuo
je Kolar.

Od sljedeće školske godine Krapinsko-zagorska žu-
panija dodijelit će i četiri stipendije – dvije studentske te
dvije učeničke za pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji.

»Vjerujem da će taj primjer popratiti i moji ostali ko-
lege i da ćemo u vrlo kratkom roku osigurati i omogućiti
da HNV dodijeli na godišnjoj razini 40-ak stipendija i vje-
rujem da će to biti još jedan važan iskorak u njihovom
radu«, rekao je Kolar.

Plenković i Brnabić otvorili Hrvatski dom – Maticu u Subotici

Hrvati u Srbiji most suradnje

*»Podrška se ustalila i jedan je od ključnih zadataka Vlade da brine o Hrvatima izvan Hrvatske, posebno Hrvatima u Srbiji«, kazao je premijer Plenković * »Izuzetno je važno da smo započeli s intenziviranjem dijaloga i posjeta i samo u ovoj godini imali smo do sada šest posjeta, odnosno sastanaka na visokom i najvišem nivou«, kazala je premijerka Brnabić*

Premijeri Hrvatske i Srbije **Andrej Plenković** i **Ana Brnabić** otvorili su 23. lipnja u Subotici Hrvatski dom – Maticu u prisustvu brojnih visokih dužnosnika Hrvatske i Srbije, ministara, zastupnika, župana, gradonačelnika, predstavnika institucija, diplomacije, hrvatske manjine u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Mađarskoj, Katoličke Crkve te brojnih medija. Susret dvaju premijera bio je prilika ne samo da se govori o Hrvatima u Srbiji već i odnosima dviju država, koji su još uvijek opterećeni brojnim otvorenima pitanjima.

Izgradnju novog sjedišta institucija hrvatske manjine u Srbiji te kulturnih i društvenih aktivnosti gotovo u cijelosti financirala je Vlada Hrvatske, i to s 1.870.629,39 eura. Hrvatski dom – Matica nalazi se na 1.100 m² raspoređenih na tri etaže i u njoj će biti sjedište Hrvatskog nacionalnog vijeća i NIU *Hrvatska riječ*. Osim ureda i redakcije,

kuća ima dvije reprezentativne dvorane za sastanke i kreativni kutak za različite namjene.

Vojnić: To je Hrvatska učinila za nas

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** je pozdravljajući prisutne rekla kako je »ovo veliki dan jer je Vlada Hrvatske učinila nešto o čemu smo prije nekoliko godina mogli samo sanjati«.

»U Maticu skupiti premijere dviju Vlada, četiri ministra, osam župana, 13 svećenika, deset ravnatelja institucija, četiri predsjednika nacionalnih vijeća, pet zastupnika u skupštinama triju republika, izaslanike predsjednika države i predsjednika Sabora, predstavnike iz BiH, Crne Gore, Mađarske i Hrvatske... Matica je ono što je bio logičan slijed višegodišnjeg napora našeg zajedništva i

posvećenog rada za dobro Hrvata u Srbiji. To je ono što je Vlada Hrvatske učinila za nas. Idući petak ovdje će biti blagoslov i ponovno više od 400 ljudi koji će se radovati našoj Matici. To je Hrvatska učinila za nas. Presvečani trenutak je danas da bih Vladi Hrvatske i premijeru Andreju Plenkoviću zahvalila za darovani novac i ukazano povjerenje.»

Žigmanov: Lojalni i pouzdani građani

Nakon Vojnić prisutnima se obratio i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov**:

»Srce je puno, s novim žarom, u novim područjima, s novim ostvarajima idemo dalje. Drugačiji je sada i kon-

tekst, sudjelujemo u procesima donošenja odluka u Vladi Srbije, zastupljeni smo u regionalnoj administraciji u AP Vojvodini, Gradu Novom Sadu. Nastojat ćemo i dalje biti konstruktivni, pozitivni, pridonositi rastu i zajednice nacionalno-manjinske kojoj pripadamo, i šire. Hrvati u Srbiji su lojalni i pouzdani građani koji hoće dobro svima, sačuvati svoje ime i otvoriti perspektive onima koji dolaze iza nas. Uloženi trud, uložena sredstva nisu bila uzaludna. Hvala svima na svemu.»

Na konferenciji za medije, koja je održana nakon svečanog otvorenja Hrvatskog doma – Matice, Žigmanov je kazao da postoje brojni izazovi i društveni položaj hrvatske zajednice nije tema od koje se bježi. Postoje brojni izazovi koji će se s vlašću u Srbiji i uz potporu iz Hrvatske uspješno rješavati.

Brnabić: Intenziviranje dijaloga i posjeta

Premijerka Srbije Ana Brnabić je rekla kako Srbija smatra da su odnosi s Hrvatskom veoma važni i kako je iskreno zainteresirana za razvijanje sveukupnih odnosa i unaprjeđenje uzajamno korisne suradnje.

»Zato mi je danas posebno drago da je predsjednik hrvatske Vlade Andrej Plenković ovdje u Subotici, nakon nepuna dva mjeseca kada smo se vidjeli u Zagrebu na Velikoj skupštini Srpskog narodnog vijeća. Srbija i Hrvatska dijele mnogo toga, mnogo toga nam je zajedničko, i onog lijepog i onog ružnog i svakako nije tajna da nas još uvijek opterećuju teške posljedice zajedničke povijesti što je nerijetko dovodilo do zahlađenja odnosa. Svako, pa i najmanje zahlađenje odnosa između Srbije i Hrvatske uvijek se prvo osjeti među pripadnicima manjinskih nacionalnih zajednica odnosno Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji. To je također jedan od razloga zbog kojeg je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** najavio da će Srbija iskreno raditi na otpljavanju odnosa s Hr-

S vodstvom hrvatske zajednice

Premijer Plenković se, skupa s brojnim dužnosnicima iz Hrvatske, po dolasku u Suboticu susreo s vodstvom hrvatske zajednice u Srbiji odnosno s predstavnicima HNV-a, DSHV-a, ZKVH-a i NIU *Hrvatska riječ*.

»U snažnom partnerstvu realiziramo brojne projekte koji doprinose boljem položaju Hrvata u Srbiji«, napisao je Plenković na Twitteru poslije sastanka.

Inače, ovo je bio prvi posjet Andreja Plenkovića Srbiji u njegovu prvom i drugom premijerskom mandatu.

vatskom u nadi da ćemo sve dati da najprije poštujemo jedni druge, da surađujemo uz razumijevanje i sagledavanje zajedničkih interesa i potreba na temelju europskih vrijednosti, a što bi pridonijelo daljem prosperitetu čitave ove regije. Ovaj posjet premijera Plenkovića danas, kao i moj nedavni posjet Zagrebu su veoma važni i daju pozitivan impuls za formiranje znatno boljih odnosa u budućnosti. Izuzetno je važno da smo započeli s intenziviranjem dijaloga i posjeta i samo u ovoj godini imali smo do sada šest posjeta, odnosno sastanaka na visokom i najvišem nivou. Vjerujem da će ovo biti izuzetno važno za dalje stvaranje klime za razgovore i približavanje rješavanju otvorenih pitanja naših dviju zemalja, a koja su otvorena više desetljeća. Posebno me raduje izuzetno bliska suradnja između pripadnika srpske nacionalne

Brnabić – Plenković

Sastanak premijera Srbije i Hrvatske Ane Brnabić i Andreja Plenkovića sa suradnicima održan je u Gradskoj kući u Subotici prije svečanosti otvorenja Matice. Na sastanku je bilo riječi o unaprjeđenju bilateralne suradnje, značaju konstruktivnog dijaloga kao putu za rješavanje otvorenih pitanja, a razmatrane su i teme konkretne suradnje i povezivanja.

manjine u Hrvatskoj i hrvatske nacionalne manjine u Srbiji koji su svojim zalaganjem pridonijeli tome da se i svi mi ostali mnogo više posvetimo problemima i teškoćama s kojima se oni suočavaju i da se svi oni osjećaju sigurno i cijenjeno u svom položaju», rekla je Brnabić i dodala kako je »na nama političarima koji vode dvije vlade da to slijedimo, a danas vam dajem riječ da ćemo nastaviti tim putem koliko god to teško i izazovno bilo«.

Ona je dodala da Srbija posvećeno podržava hrvatsku nacionalnu manjinu kada je u pitanju ostvarivanje prava u području obrazovanja, infrastrukture, informiranja, kulture, političkog djelovanja i nastaviti će izdvajati sredstva u mnogo značajnijem opsegu u budućnosti.

Plenković: Važni koraci u bilateralnim odnosima

Hrvatski premijer Plenković je izrazio zadovoljstvo dovršetkom izgradnje Hrvatskoga doma – Matice.

Podsjetio je kako je Vlada Hrvatske donijela niz strateških odluka za Hrvate u Srbiji, ali i za Hrvate u Crnoj Gori, Mađarskoj i Sloveniji, posebno u BiH gde su Hrvati jedan od tri konstitutivna naroda. »Podrška se ustalila i jedan je od ključnih zadataka Vlade da brine o Hrvatima izvan Hrvatske, posebno Hrvatima u Srbiji da bi njegovali svoj identitet, da bi bile podržane njihove kulturne, prosvjetne, umjetničke i sportske aktivnosti i sve ono što rade s ogromnim entuzijazmom i trudom«, kazao je Plenković.

Premijer Hrvatske ocijenio je važnim korakom i bilateralne odnose dviju država s obzirom na to da je, podsjetio je, **Anja Šimpraga** iz SDSS-a potpredsjednica hrvatske Vlade.

Također je zahvalio ministru Žigmanovu, kako na izboru tako i na vidljivosti u političkom životu Srbije i u važnoj zadaći koju ima kao ministar i rekao kako smatraju »da je to njegovo imenovanje važan korak i u bilateralnim odnosima, što posebno cijenimo«.

Govoreći o odnosima Hrvatske i Srbije, Plenković je rekao:

»Predsjednica srbijanske Vlade gospođa Brnabić dotaknula se kompleksnosti odnosa Hrvatske i Srbije. Njih naravno opterećuju rezidualna pitanja iz vremena agresije **Miloševićevog** režima na Hrvatsku, ona su i dalje živa. I danas smo na sastanku ovdje u Subotici, kao i prije nekoliko tjedana u Zagrebu, govorili o svim tim temama i

pitanjima koja su otvorena, od pitanja nestalih, granice, procesuiranja ratnih zločina, ratnih šteta, svega onoga što opterećuje naše odnose desetljećima. Ali smo otvorili i sva aktualna pitanja unaprjeđenja gospodarske suradnje, trgovinske razmjene, u vrlo konkretnom pogledu unaprjeđenja boljeg prometnog povezivanja, infrastrukture i iskoraka na području stabilnosti na jugoistoku Europe i naravno u kontekstu EU integracija. Također, važno je da smo i jedna i druga Vlada prepoznale značaj suradnje između

hrvatske manjine u Srbiji i srpske u Hrvatskoj i drago mi je da postoji direktni dijalog između predstavnika manjina koji je, mogu reći, donio dosta svježega ulja u ove motore koji postoje i svojom suradnjom nam dajete primjer i poticaj da i suradnja na razini država bude u budućnosti bolja nego što je bila do sada«.

Kako je dodao, uz biskupa **Ivana Antunovića** predug je popis uglednih Hrvata koji su pridonijeli duhovnom, kulturnom, društvenom i gospodarskom razvoju ovoga kraja, a u prilog tome govori činjenica da je početkom XX. stoljeća, prije stotinjak godina Hrvata u Subotici bilo samo nešto manje nego Hrvata u Zagrebu.

»I stoga ovaj Hrvatski dom – Matica nije mogao naći bolje mjesto nego da bude baš u Subotici, najvažnijem sjedištu Hrvata u Srbiji«, istaknuo je Plenković.

J. D. / I. P. S.

Posjet Srijemu

Prije Subotice, hrvatski premijer Andrej Plenković sa suradnicima posjetio je Srijemsku Mitrovicu, vjersko i institucionalno središte Hrvata u Srijemu. U župi sv. Dimitrija, u svojstvu domaćina, dočekali su ih srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**, mitrovački župnik preč. **Eduard Španović** te predstavnici Hrvatskog kulturnog centra *Srijem – Hrvatski dom*. Premijer Plenković obišao je ovom prigodom katedralu sv. Dimitrija, nakon čega je u središtu Srijemske biskupije iza zatvorenih vrata održan sastanak. Premijer je sa svojim suradnicima obišao i Hrvatski dom u Srijemskoj Mitrovici. Na koncu posjeta zahvalio je domaćinima na gostoprimstvu kao i na brizi za očuvanje hrvatskog identiteta i kulture.

Srijemski biskup koadjutor mons. Svalina istaknuo je kako se nada da će ovaj posjet pridonijeti rješavanju određenih pitanja koja su prepoznatljiva i vidljiva u biskupijskoj zajednici u Srijemskoj biskupiji. Na sastanku je bilo riječi i o pitanju vlasništva nad *Hrvatskim domom* u Srijemskoj Mitrovici.

Praznik hrvatske zajednice u Srbiji

Crvena kravata za Andriju Matkovića

Plenković je najavio kako će hrvatska Vlada nastaviti podupirati sve ključne projekte Hrvata u Srbiji, među kojima i izgradnju i obnovu vrtića u kojima se odgoj odvija na hrvatskom jeziku

Akademija u povodu proslave Dana rođenja biskupa **Ivana Antunovića**, jednog od četiriju praznika hrvatske zajednice u Srbiji održana je 23. lipnja nakon svečanosti otvaranja Hrvatskog doma – Matice. Dodjelom više nagrada, ovaj se praznik obilježava u znak učenika i nastavnika, a ovoga puta svečanosti je nazočio i predsjednik Vlade Hrvatske **Andrej Plenković**.

»Djeca su naš brend«

U svojem obraćanju Plenković je pozdravio sve Hrvate u Srbiji, a posebice prosvjetne djelatnike i učenike hrvatske nastave te im čestitao »na trudu, zalaganju, volji i

entuzijizmu«. Kako je dodao, i danas je obrazovanje, kao i u vrijeme preporoditelja Ivana Antunovića, temelj očuvanja jezika i identiteta te je izrazito važno pitanje za svaku zajednicu, a posebice manjinske poput Hrvata u Srbiji. Istaknuo je kako obrazovanje na hrvatskom otvara brojne profesionalne mogućnosti jer je to, kako je naveo, jedan od službenih jezika Europske unije.

»Čuvajte svoj hrvatski identitet, poštujući identitet svih drugih«, poručio je on.

Plenković je najavio kako će hrvatska Vlada nastaviti podupirati sve ključne projekte Hrvata u Srbiji, među kojima i izgradnju i obnovu vrtića u kojima se odgoj odvija na hrvatskom jeziku.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** istaknula je kako su djeca koja postižu značajne rezultate u školskim i izvanškolskim aktivnostima brend hrvatske zajednice.

»Stoga ne odustajte, ne posustajte, neka nam ova Matica donese mnogo plodonosnih odluka i plodonosnog roda! Maticu je sagradila Hrvatska, a vi budite matice svima onima koji osjete vrijednost rada vaših malih predragocjenih košnica. Jer matica nije samo vrijedna i radišna, ona i okuplja sve što je u jednoj zajednici dobro. Po plodovima ćemo se poznavati«, poručila je Vojnić.

Predsjednik DSHV-a i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** je kazao kako se kroz sustav nagrađivanja potiče izvrsnost, ali i da se istodobno kroz mreže solidarnosti čini da i »oni slabiji budu vidljivi i korisni članovi zajednice«.

Crvena kravata

Kada su u pitanju nagrade, ovogodišnji dobitnik priznanja *Crvena kravata* za najuspješnijeg učenika hrvatskih odjela u domeni osnovnih škola je **Andrija Matković**

iz OŠ *Matko Vuković* iz Subotice (nagradu mu je uručio premijer Plenković). Dobitnik *Crvene mašne* za najuspješnijeg učenika hrvatskih odjela u srednjim školama je **Nikola Stipić**, učenik Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici. Dobitnica ovogodišnjeg priznanja *Crvena penkala*, koje se dodjeljuje učiteljima, nastavnicima, odgovjateljima i ravnateljima je **Ljubica Banović**, koja je kao predsjednica Udruge učeničkih domova u Hrvatskoj i Učeničkog doma *Marija Jambrišak* u Zagrebu pomagala smještaj učenika iz Vojvodine prigodom ekskurzija u matičnoj domovini.

»Veselim se što smo uspjeli istkati jednu nit koja raste i dalje i mislim da će se i dalje nastaviti. Hvala vam«, poručila je Banović.

Ovom prigodom pohvalnice su dobili učenici koji su postigli rezultate na školskim, općinskim, okružnim i republičkim natjecanjima, koji su ostvarili »skroz odličan« uspjeh kao i uspjehe u izvannastavnim aktivnostima.

Svečanosti u subotičkoj Gradskoj kući nazočili su brojni dužnosnici iz Hrvatske i Srbije.

H. R.

*U obje države će biti brojni opo-
nenti politici pomirenja.
Ali, upravo u tome da ne podli-
ježu pritiscima javnosti, bolje:
dijela javnosti, vidi se tko je
istinski lider, a tko to nije*

Dr. sc. Ivo Josipović, bivši predsjednik Hrvatske

Za razgovore su potrebni hrabri i motivirani partneri

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Prošlog petka u Subotici su se susreli premijeri Hrvatske i Srbije **Andrej Plenković** i **Ana Brnabić**. Bio je to njihov drugi susret, a prvi Plenkovićev dolazak u Srbiju. Tako je s početka godine najavljeno otoplјavanje odnosa dviju država nastavljeno susretima na marginama događaja značajnih za hrvatsku i srpsku manjinu. Znak je to boljih odnosa dva susjeda ili reciprociteta? Bez obzira na to kako se tumačio ovaj Plenkovićev susret s Brnabić u Subotici, mali je ali važan korak

za odnos dviju država. Ovom popisu susreta treba dodati i susret Plenković – Vučić na Svjetskom ekonomskom forumu u Davosu.

No, čini se da još nije vrijeme za ove prave službene susrete dvaju premijera ili dvaju predsjednika.

Podsjetimo: posljednji službeni susret bio je 2018. godine kada je **Aleksandar Vučić** bio u Zagrebu, a dvije godine ranije Vučić i tadašnja predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** potpisali su *Subotičku deklaraciju*.

ciju. Dio potpisanog iz *Subotičke deklaracije* koji se tiče hrvatske manjine je realiziran, ali do »normalizacije« nije došlo.

Vučić je tijekom 2022. godine želio otići u »privatni« posjet Jasenovcu, ali mu vlast u Zagrebu taj posjet nije dozvolila uz obrazloženje da je riječ o nenajavljenom posjetu, mimo protokola, što je još dodatno utjecalo da odnose dviju država.

Srpko-hrvatski odnosi delikatni su, 30 godina opterećeni istim problemima. Na dobrom putu da ih počnu rješavati bili su **Ivo Josipović** i **Boris Tadić**. Najveći iskorak svakako je Tadićeva isprika na Ovčari zbog zločina nad hrvatskim civilima i zarobljenicima. Poklonio se žrtvama u Vukovari i na Ovčari. »Priznanjem zločina stvaraju se mogućnosti za oprostaj i pomirenje i izmirenjem naroda otvara se nova stranica budućnosti. Sve što se dogodilo Srbima i Hrvatima u dvadesetom stoljeću može biti sklopljeno u knjigu prošlosti, a to je čin pisanja knjige budućnosti«, poručio je Tadić. Od tada je prošlo 13 godina, a odnosi Srbije i Hrvatske nisu uznapredovali, čak se može reći da su u određenim razdobljima bili i prilično zategnuti.

Je li Plenkovićeva odluka da dođe u Srbiju bila dobar potez, zašto nema službenih susreta, što su najteža pitanja iz prošlosti koja opterećuju dvije države, što je drugačije u odnosu na vrijeme kada je dužnost predsjednika Srbije obnašao Boris Tadić, a Hrvatske Ivo Josipović za *Hrvatsku riječ* govori Ivo Josipović, također jedan od ključnih političkih aktera u vrijeme kada se činilo da Srbija i Hrvatska mogu početi prevladavati nasljeđe prošlosti.

► **Najava odlaska premijera Vlade Hrvatske Andeja Plenkovića u Srbiju u Hrvatskoj nije dočeka blagonaklono. Od izjava da premijer ne treba ići u Srbiju do izjava da svojim odlaskom on zapravo daje potporu Vučiću, kome s druge strane Hrvatska treba kao kanal za ulazak u Europsku uniju. Dijelite li te stavove ili ipak smatrate da je dobro što je došlo do prvog Plenkovićeva posjeta Srbiji?**

Naš je državni interes imati što bolje odnose sa susjedima, a u okviru toga i odgovarajući položaj hrvatske zajednice u tim zemljama. Biti u oporbi, ja u političkom smislu svakako spadam u oporbu, nikako ne znači biti protiv svega što radi Vlada. Smatram da je odlazak premijera Plenkovića u Srbiju bio dobar i razuman potez. Hoće li dati sve željene rezultate i razrješenje brojnih otvorenih pitanja, teško je reći. Ali, ako se ne pokuša, ako nema kontakta, onda sigurno bolji odnosi nisu za očekivati. Nadam se da je boravak premijera Plenkovića i njegov susret s premijerkom Brnabić prvi korak u popravljajući prilično loših međudržavnih odnosa. Oni koji misle da će predsjedniku Vučiću u samoj Srbiji poboljšanje odnosa donijeti neke velike poene, nisu realni. Sigurno, ako se proces poboljšanja odnosa nastavi, bit će to, rekao bih, zasluženi politički plus i za Vučića i za Plenkovića. Ali, za takav efekt trebat će još puno susreta, dobre volje i konkretnih rezultata. Isto vrijedi i u pogledu napretka Srbije u procesu pridruživanja EU. Ako Srbija reformama, promjenom vanjske politike i jačanjem dobrosusjedskih

odnosa zasluži kakve poene na putu u EU, to samo treba pozdraviti. Pozitivne promjene i reforme u Srbiji, u konačnici i njeno članstvo u EU, i hrvatski su interes.

► **Premijer Plenković u Srbiju je došao na poziv Hrvatskog nacionalnog vijeća i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a susret dvoje premijera bio je na marginama otvorenja Hrvatskog doma – Matice. Prvi njihov susret bio je u Zagrebu, gdje je Brnabić bila gošća Srpskog narodnog vijeća. Što bi mogli biti razlozi da službenog susreta dvaju premijera ili dvaju predsjednika još uvijek nema?**

Očito je, odnosi na političkoj razini nisu dobri pa neformalnost susreta, rekao bih, njihova neobvezatnost, logična su posljedica. Pravi službeni međudržavni sastanci organiziraju se ako su dobro pripremljeni i ako mogu dati neki konkretni rezultat. Bolje je da su susreti sada ovakvog, ležernijeg, ali nikako beznačajnog karaktera nego da dobiju etiketu neuspješnih međudržavnih sastanaka. Mogu se samo nadati da će brzo doći vrijeme i za prave, službene posjete, i s jedne i s druge strane. Bio sam, sad već pred dosta godina, u vrijeme uzleta naših odnosa, sudionik takvih sastanaka koji su zaista ostavili pozitivnog traga na odnose dviju država. Bez obzira što su mnoga od otvorenih pitanja ostala neriješena.

► **Bez obzira na to što službenih susreta na razini dvaju premijera, dviju vlada ili dvaju predsjednika još nema jesu li susret u Zagrebu i ovaj u Subotici ipak jedan mali pomak?**

Apsolutno, i zato ih pozdravljam!

► **Koja su to pitanja koja i dalje opterećuju odnose dviju država, dvaju naroda i koja su očigledno razlog što i dalje izostaju službeni državni susreti?**

Uvijek se na prvo mjesto mora staviti sudbina nestalih osoba. Tri desetljeća rodbina i prijatelji ne znaju sudbinu svojih najmilijih. Ono što se možda premalo naglašava u obje zemlje, među nestalima ima gotovo jednak broj Hrvata i Srba. Zato obje zemlje mogu i moraju učiniti sve da se to pitanje konačno riješi. Druga ću pitanja tek naznačiti. Pitanje granice na Dunavu, po meni, teško će se riješiti pregovorima. To je vrlo osjetljivo političko pitanje. Zato najbolje je da naše države spor iznesu pred Međunarodni sud pravde i da se ono tamo razriješi. Nadalje, brojna su imovinsko-pravna pitanja, i pravnih i fizičkih osoba koja treba razriješiti. Nadalje, iako je priličan broj umjetnika otetih u ratu i odnesenih u Srbiju vraćeno, još ima podosta kulturnog blaga koje tek treba pronaći i vratiti. U Hrvatskoj, u nekim krajevima u kojima žive Srbi-povratnici, nisu na odgovarajući način riješeni infrastrukturni problemi koji bi omogućili normalan život u tim krajevima. Znamo, i Hrvati koji žive u Srbiji su bili protjerivani i mnogi imaju i dalje neriješenih pitanja vezanih za imovinu i kvalitetu života. Zatim tu su moralno, nepotrebno i politički osjetljiva pitanja odgovornosti počinitelja ratnih zločina. Zašto nepotrebno osjetljiva? Zato jer bi trebalo da su svi zločini, svi zločinci i sve žrtve jednako tretirane u obje države i da se ne štite »naših« zločinci. Problem različitog narativa o povijesti, posebno o prošlom ratu, vjerojatno će se teško riješiti, ako se uopće riješi. Bilo bi

dobro barem približiti stavove o uzrocima i posljedicama rata. Ili, barem biti svjestan razlika i naučiti živjeti s njima. Međutim, tu naravno postoji granica. Mora biti jasno da je glavni uzročnik rata **Miloševićeva** agresivna politika. Uz to, naravno da vlasti u obje zemlje moraju obuzdati nacionalističke ispade, huškačke politike te zaštititi manjinske zajednice. Mogao bih još...

► **Srpska manjina u Hrvatskoj i hrvatska manjina u Srbiji uspostavile su dobru suradnju i preuzele su ulogu povezivanja ili kako se to sada govori otopljavanja odnosa dviju država. Mogu li one biti ta spona koja može utjecati da službeni Zagreb i Beograd?**

Sigurno je, manjinske zajednice jesu spona i vežu naše države. Važno je da zajedno rade na visokim standardima poštivanja manjinskih prava, ali i na boljim međudržavnim odnosima. Iako, najvažnija je visoka politika, iznimno su važni i mediji. Bilo bi sjajno da neki od njih konačno stanu s huškačkom politikom i govorom mržnje.

Problem različitog narativa o povijesti, posebno o prošlom ratu, vjerojatno će se teško riješiti, ako se uopće riješi. Bilo bi dobro barem približiti stavove o uzrocima i posljedicama rata. Ili, barem biti svjestan razlika i naučiti živjeti s njima. Međutim, tu naravno postoji granica. Mora biti jasno da je glavni uzročnik rata Miloševićeva agresivna politika. Uz to, naravno da vlasti u obje zemlje moraju obuzdati nacionalističke ispade, huškačke politike te zaštititi manjinske zajednice.

► **U sadašnjoj srbijanskoj vladi politički predstavnik Hrvata u Srbiji Tomislav Žigmaniv izabran je za ministra. Kako to tumačite? Je li to zaista Vučićev potez ili je naputak stigao iz Bruxellesa?**

Ne bih špekulirao odakle je došao poticaj za taj potez, ali sigurno je kako je riječ o dobroj odluci. Ministarsko mjesto za hrvatsku zajednicu u Srbiji odličan je i pozitivan pomak koji se dobro gleda među Hrvatima u Srbiji, u Hrvatskoj, naravno, i u Bruxellesu. Hrvatskoj je odnos prema manjinskim zajednicama, posebno prema srpskoj, bio važan politički kriterij na europskom putu. I sa Srbijom će biti isti slučaj. Ali, ono što je važno je to da se dobar položaj manjine ne gradi samo zato što to hoće Bruxelles nego zato što postoji svijest o tome da su poštivanje manjina, ne samo nacionalnih, civilizacijski standardi. Važno je da ih poštujemo, ne samo radi manjinskih zajednica nego i radi nas koji činimo većinu. Zapravo, svi

smo državljani iste države i trebamo imati potpuno jednaka prava i obveze. Tu naravno spada i pravo manjinskih zajednica na specifična kulturna i politička prava. Naš Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina je, smatram, uzoran, daleko iznad uobičajnih standarda. Drugo je pitanje što njegova provedba nije uvijek najbolja.

► **Predsjednik Srbije Boris Tadić i Vi kao predsjednik Hrvatske uspjeli ste početi graditi bolje odnose Srbije i Hrvatske. Jesu li tada bile drugačije okolnosti i gdje je zapelo poslije Tadića i Vas?**

Predsjednik Tadić je imao EU kao cilj i prihvaćao je europske vrijednosti. Odlično smo surađivali i odnosi dviju država su se u vrijeme zajedničkog mandata zaista značajno popravili. Vladala je drukčija politička klima, nazvao bih je pozitivnom i eurooptimističnom. Istina je, nakon Tadića i mene ostalo je dosta otvorenih pitanja. Naprosto, nismo imali dovoljno vremena zajedničkog mandata. Ali da smo dulje radili zajedno, sigurno bi i na tom planu bilo još bolje. Bilo je važno, a to smo uspjeli, stvoriti pozitivnu klimu, optimizam u pogledu suradnje i dobrih odnosa. I ja sam prilikom službenog boravka u Beogradu imao zaista izvrstan doček, ne samo od službenih krugova već i od ljudi na ulicama Beograda. Isto je doživio i Tadić u Zagrebu. Gdje je poslije zapelo? Došli su novi političari, većinom desne orijentacije kojima suradnja i popravljavanje odnosa nije bilo toliko važno. Uz to, međudržavni su se odnosi antagonizirali i zbog unutarnje politike. Ako je recentni susret premijera Plenkovića i premijerke Brnabić naznaka zaokreta i intenziviranja suradnje, siguran sam da će u velikoj većini naše građanke i građani u obje države prihvatiti obnovljenu politiku suradnje.

► **Srbija i Hrvatska su susjedi, Hrvatska je u Europskoj uniji, Srbija deklarativno i dalje na tom putu. Koliko je za Srbiju onda važno da ima dobre odnose s Hrvatskom?**

Za obje je države važna suradnja. Sigurno, dobri odnosi bit će važan plus za Srbiju na putu u EU. Ona takve odnose mora imati i s drugim članicama EU. Ali, naravno da podrška susjeda ima važnu ulogu. Hrvatska se jako založila za kandidatski status BiH, podržava Sjevernu Makedoniju i Crnu Goru. Nadam se da će se odnosi popraviti do razine da Hrvatska ojača i podršku Srbiji. Na kraju, to je važno i za hrvatsku zajednicu u Srbiji. Ali, moram reći da Srbiji neće biti lako. Najveći su problem odnosi s Kosovom. Uz to, kao i u gotovo svim tranzicijskim državama, postoje problemi vezani za vladavinu prava. Ima i drugih problema, posebno nekih važnih reformi koje treba provesti. Iako, smatram da su problemi Srbije primarno političkog karaktera i da nisu nimalo laki. Danas mnogi politički krugovi Srbiji prigovaraju da nije zauzela jasnu proeuropsku politiku. Neću ovdje o politici Srbije, samo ću reći kako se nadam da će naći načina da riješi sva ona osjetljiva i važna politička pitanja na način koji će joj omogućiti članstvo u EU. Iskreno, ne očekujem da će članstvo Srbije u EU doći brzo. Iako, mogu primijetiti da je EU boljom politikom i jasnim garancijama mogla pomoći Srbiji da donese važne i osjetljive odluke te da brže napreduje.

► **Gospodarska suradnja dviju država na uzlaznoj je putanji, značajne investicije stigle su u Srbiju iz Hrvatske, hrvatsko primorje privlačno je za turiste iz Srbije, i još je mnogo primjera gdje postoji dobra suradnja. Čini se da ima područja koja dobro funkcioniraju mimo politike.**

Da, gospodarstvo, sport, kultura i turizam su područja najintenzivnije suradnje. Jedno vrijeme su hrvatski gospodarstvenici puno više ulagali u Srbiju nego što je bilo obratno. Međutim, sve je više važnih investicija i sa srpske strane. Zapravo, najbolje je da se politika što manje miješa u gospodarstvo. Iako i kulturna suradnja, posebno u nekim područjima, funkcionira također bez države, za neke oblike suradnje važna je i državna podrška. Razmjena orkestara, dramskih predstava ili izložbi sigurno djeluje blagotvorno na međudržavne i međunacionalne odnose. Unatoč svemu lošemu što se događa, primarno na političkoj razini, tu su i dalje brojna prijateljstva, rodbinske veze, poslovna suradnja i mnogi drugi kontakti koji sigurno doprinose boljoj klimi u međusobnim odnosima. Manjinske zajednice su tu svakako vrlo važan faktor, ne samo kao medij putem kojeg se odvija međunacionalna suradnja već i kao lakmus demokracije u svakoj od naših zemalja.

► **Što bi nakon dosadašnjih susreta trebali biti politički potezi da se konačno krene zaista u poboljšanje političkih odnosa dviju država?**

Vodeći političari, prije svega premijeri, vlade i predsjednici moraju skupiti hrabrosti i, bez obzira na prigovore zagovornika mržnje i radikalnih politika, riješiti prvo, a zatim i ostala otvorena bilateralna pitanja. Za to tek treba skupiti hrabrosti, ojačati političku volju za pomirenjem i, svakako, imati s druge strane granice jednako hrabrog i motiviranog partnera.

► **Očekujete li da će se to dogoditi i da će Srbija i Hrvatska zaista otvoriti teška i bolna pitanja, krenuti u gradnju boljih odnosa?**

Prije ili kasnije to se mora dogoditi. U obje države će biti brojni oponenti politici pomirenja. Ali, upravo u tome da ne podliježu pritiscima javnosti, bolje: dijela javnosti, vidi se tko je istinski lider a tko to nije.

► **Mogu li to dvije države uraditi bez, možda je preteška riječ ali da kažem, pritiska iz Bruxellesa?**

Zapravo, Hrvatska je puno manje podložna pritiscima iz Bruxellesa. Hrvatska suodlučuje u Bruxellesu. Naravno, to ne znači da se ne treba uklopiti u politiku koju vodi EU. S druge strane, Srbija će nužno morati udovoljiti određenim očekivanjima ako želi u EU. Ne mislim tu na neke nemoguće uvjete već na uklapanje u politički sustav i sustav vrijednosti EU. Najbolje rezultate će nastavak procesa pomirenja ipak dati ako bude izraz vlastite, snažne političke volje, a ne da taj proces bude iznuđen od EU. Iznuđene politike nikada nisu duga vijeka, a i ne daju najbolje rezultate.

Stanovništvo prema materinjem jeziku i vjeroispovijesti

Nacionalna pripadnost se ne poklapa uvijek s materinjim jezikom, što je naročito izraženo baš kod Hrvata u Srbiji: od 39.107 Hrvata tek jedna četvrtina se izjasnila da im je materinji jezik hrvatski. Kada je riječ o vjeroispovijesti, pripadnici hrvatske nacionalne manjine u Srbiji su daleko homogeniji nego po materinjem jeziku. Većinski su se Hrvati izjasnili da su kršćani: njih 35.431, od toga 33.637 katoličke vjeroispovijesti

Republički zavod za statistiku objavio je sredinom lipnja konačne rezultate Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2022. godine o materinjem jeziku i vjeroispovijesti prema spolu. Osim toga, objavljene su i tablice u kojima su ukršteni podaci o nacionalnoj pripadnosti i materinjem jeziku, odnosno podaci o nacionalnoj pripadnosti i vjeroispovijesti – po regijama.

Materinji jezici u Srbiji prema popisu 2022.

Ukupno	6.647.003
Srpski	5.607.558
Mađarski	170.875
Bosanski	143.529
Romski	79.687
Albanski	65.475
Slovački	38.584
Vlaški	23.216
Rumunjski	21.447
Hrvatski	12.048
Ruski	11.255
Rusinski	8.725
Makedonski	8.375
Bugarski	7.939
Bunjevački	3.319
Crnogorski	1.981
Ukrajinski	1.527
Njemački	1.389
Slovenski	1.302
Ostali jezici	45.641
Nije se izjasnilo	88.122
Nepoznato	303.179

Uz ranije objavljene podatke o nacionalnoj pripadnosti prema spolu i starosti – po općinama i gradovima ovime su upotpunjeni pokazatelji o stanovništvu prema etnokulturalnim karakteristikama.

Materinji jezik

Od ukupno 6.647.003 popisanih srpski jezik je materinji za 5.607.558 stanovnika, albanski za 65.475, bosanski za 143.529, bugarski za 7.939, bunjevački za 3.319, crnogorski 1.981, hrvatski 12.048, mađarski za 170.875, makedonski 8.375, njemački 1.389, romski 79.687, rumunjski 21.477, ruski 11.255, rusinski 8 725, slovački 38.584, slovenski 1.302, ukrajinski 1.527, vlaški za 23.216, ostali jezici 45.641, nije se izjasnilo 88.122, a nepoznato je čak 303.179. Kategorija »nepoznato« obuhvaća osobe za koje nije prikupljen podatak, osobe koje su dale odgovor koji se ne može smatrati izjašnjenjem o materinjem jeziku, odnosno o vjerskoj pripadnosti, kao i osobe za koje su podaci preuzeti iz administrativnih izvora.

Nacionalna pripadnost se ne poklapa uvijek s materinjim jezikom, što je naročito izraženo baš kod Hrvata u

Materinji jezik Hrvata po regijama (srpski i hrvatski)

	Ukupno Hrvata	Srpski jezik materinji	Hrvatski jezik materinji
Ukupno Srbija	39.107	20.472	10.737
Srbija Sjever	37.238	19.801	9.995
Beogradska regija	4.554	1.990	1.367
Regija Vojvodine	32.684	17.811	8.628
Srbija Jug	1.869	671	742
Regija Šumadije i zapadne Srbije	994	376	365
Regija južne i istočne Srbije	875	295	377

Srbiji. Naime, u Srbiji se od ukupnog popisanog stanovništva izjasnilo da im je materinji jezik hrvatski 12.048, a od 39.107 Hrvata tek jedna četvrtina odnosno 10.737 se izjasnila da im je materinji jezik hrvatski. Polovina, odnosno njih 20.472 se izjasnilo da im je materinji jezik srpski, 217 bunjevački, 215 mađarski, 53 bosanski, 30 slovački, 15 rumunjski, po 14 njemački i rusinski, 6 crnogorski, 4 slovenski, po dvoje da im je materinji jezik makedonski, ruski, ukrajinski. Da su im neki drugi jezici materinji, izjasnilo se čak 6.887 Hrvata, 258 se nije izjasnilo, a 179 je nepoznato.

Slično, ali još izraženije je nepoklapanje nacionalne pripadnosti i jezika kod Crnogoraca. Od 20.238 Crnogoraca tek 1.755 njih se izjasnilo da im je crnogorski jezik materinji, a da im je srpski jezik materinji se izjasnila većina, odnosno 17.885 Crnogoraca.

Kod ostalih, tzv. starih manjina podudaranje nacionalne pripadnosti i materinjeg jezika je u većoj mjeri prisutno pa se tako od 184.442 Mađara većina, odnosno njih 163.735 izjasnilo da im je materinji jezik mađarski, a da im je srpski jezik materinji izjasnilo se njih oko 10%, odnosno 18.558 Mađara. Od 23.044 Rumunja za veliku većinu, odnosno 19.224 pripadnika rumunjske nacionalne manjine, rumunjski im je materinji jezik, a srpski za 3.182. Od 41.730 Slovaka za 37.540 je slovački materinji jezik, a srpski za 3.718.

Zanimljivo je međutim da je i kod jedne tzv. nove manjine – Bošnjaka preklapanje pripadnosti i materinjeg jezika izuzetno visoko. Od 153.801 Bošnjaka njih 143.014 se izjasnilo da

im je materinji jezik bosanski, a da im je materinji jezik srpski se izjasnilo 10.197 Bošnjaka.

Nacionalna pripadnost i vjeroispovijest

Kada je riječ o vjeroispovijesti, pripadnici hrvatske nacionalne manjine u Srbiji su daleko homogeniji.

Većinski su se Hrvati izjasnili da su kršćani, njih 35.431, od toga 33.637 katoličke vjeroispovijesti, 1.331 pravoslavne, 155 protestanske, ostale kršćanske 290. Mali broj se izjasnio da pripada drugim religijama – 12 su rekli da su pripadnici islamske, judaističke 7, istočnjačke 3 i ostale religije 4. Da su agnostici izjasnilo se 175 Hrvata, ateisti 1.489, nije se izjasnilo njih 1.348, a nepoznato je 656.

Inače, u Srbiji kršćani čine 86,6% građana (od tog postotka 81,1% su pravoslavci, 3,9% su katolici, 0,8% su protestanti i 0,9% su osobe koje su navele da pripadaju drugim kršćanskim crkvama ili su se izjasnile samo kao kršćani). Zatim slijede pripadnici islamske religije (4,2%). Oko 2,5% stanovnika se nije izjasnilo o vjerskoj pripadnosti, dok je 1,1% stanovnika izjavilo da nisu vjernici (ateisti) i oko 0,1% da su agnostici.

J. D.

Stanovništvo prema vjeroispovijesti

Ukupno	6.647.003
Kršćani ukupno	5.758.719
Pravoslavna vjeroispovijest	5.387.426
Katolička vjeroispovijest	257.269
Protestantska vjeroispovijest	54.678
Ostale kršćanske vjeroispovijesti	59.346
Islam	278.212
Judaizam	602
Istočnjačke religije	1.207
Ostale religije	500
Agnostici	8.654
Nisu vjernici (ateisti)	74.139
Nisu se izjasnili	169.486
Nepoznato	355.484

рбија
2022

Druga bitka kod Makove sedmice

U blizini našeg grada ili u samom gradu u novijoj povijesti nisu vođeni oružani sukobi, ni u Prvom ni u Drugom svjetskom ratu. Istine radi, 10. listopada 1944. godine na subotičkom željezničkom kolodvoru bilo je pucnjave u kojoj je poginuo bivši atletski šampion **Jovan Mikić** zvan **Spartak**,

tada vođa Subotičkog partizanskog odreda. Za vrijeme Informbiroa na granici koju su zvali »željezna zavjesa« zbog potpune zatvorenosti, pričali su mi da su bile ponekad i sporadične pucnjave. U vrijeme invazije SSSR-a na Čehoslovačku (1968.) tadašnja naša armija JNA je izgradila obrambenu liniju prema Mađarskoj, ukopavši mnoštvo tenkova u pijesku šume od Kelebije i Makove sedmice, jer u tom pravcu su očekivali eventualni napad sovjetskih tenkova. Prošlog tjedna dogodio se ozbiljni oružani sukob, koji je trajao više od tri sata na istom prostoru u šumi Makove sedmice. Posljedice su tri ozlijeđene osobe koje trenutno leže u subotičkoj bolnici. Sličan oružani sukob na istom mjestu se odigrao skoro prije godinu dana (2. srpnja 2022.) koji sam nazvao »Prva bitka kod Makove sedmice«.

Karta »makova sedmica«

Tada je poginuo jedan, a ranjeno šest sudionika sukoba. Makova sedmica je jedna mjesna zajednica u Subotici. Znači, to su bili prvi oružani sukobi u našem gradu, istina zasad u predgrađu. Ovog drugog puta morala je intervenirati i specijalna antiteroristička policija.

Najstarija čarda

Pored ceste koja je nekad vodila za Majšu (danas Kiskunmajsa u Mađarskoj), na rubu gradskih pašnjaka bila je jedna čarda koja je ucrtana i na nekim starijim kartama grada. Vjerovatno ju je izgradio gradski Magistrat, koji je gradio gradsku čardu pored kanjiške ceste na istočnom kraju Paličkog jezera. Ova čarda je kasnije nazvana *Makova sedmica*, jer je vlasnik izvisio kao znak (danas bismo rekli logo) jednu kartu iz tzv. mađarskih karata: makovu sedmicu. Ona je devedesetih godina prošlog vijeka još radila (tada sam je uspio i fotografirati), ali je najvjerojatnije, kao i mnogi ugostiteljski objekti u tom dijelu grada (npr. Lovački dom), prestala s radom, djelimično i zbog većeg broja migranata. Čarde su specifični ugostiteljski objekti,

koje možemo definirati kao objekte za sastajanje pastira, čobana i ostalih ljudi (muškaraca) koji su preko većeg dijela godine bili vani, radeći na poljima oko salaša ili su čuvali krda krupne i sitne stoke. Čarde su nastale u tursko doba i sam naziv je turskog podrijetla od riječi »čardak«; jedan improvizirani pokriveni objekt sagrađen od lakog materijala, gdje se moglo skloniti od nevremena ili prenočiti. Po osnovi i izgledu najčešće su bili nalik na trodijelnu kuću karakterističnu za ovaj dio panonske nizine. Uglavnom su građeni pored putova: važnijih ili lokalnih, često su građeni i na ruševinama starih crkvi, jer su i one bile uz putove. Kod nekadašnjih austrijskih vlasti su usamljene i od puta daleke čarde imale negativan imidž, jer su u njima često bili sukobi između pastirskih grupa. Važile su i kao sklonište i sastajalište bečara i njihovih jataka, koji je najčešće bio vlasnik ili krčmar. U narodu i danas živi romantična sli-

Nekadašnja čarda *Makova sedmica*

ka o čardama i bečarima, koji su slavljani kao zaštitnici sirotinje protiv ugnjetača, tj. bogataša. Bečari su pak bili konjokradice ili kradljivci goveda. Najčuveniji bečar naših krajeva, porijeklom najvjerojatnije s Ludoša, bio je **Sándor Rózsa**.

Još nešto o »mađarskim kartama«

U našim krajevima poznate su dvije vrste karata za igranje: *francuske* i *mađarske*. *Mađarske* imaju 32 karte (francuske 52), također ima četiri boje koje se zovu: zelena, tikva, crvena i mak/žir (mađ. zöld, tök, piros és makk). Najslabija, najmanje vrijedna boja je zelena, a najjača je mak/žir. Jedna od najpopularnijih igara je »sedmica« (hetesezés) koja se igra u parovima: dvojica protiv dvojice. U ovoj igri najjače karte su sedmice. Naravno, najjača je »makova sedmica« – ona nosi sve. Čudno je što su na kartama švicarski junaci (umjesto mađarskih) u borbi za slobodu, što je bio taktički potez, jer ove karte su najprije izrađene 1836. u Pešti, uoči revolucije, pa tadašnje vlasti ne bi odobrile slike mađarskih boraca za slobodu.

Opasnosti paralelnih života

Ako samo malo bolje razmisli, čovjek će vjerojatno doći do zaključka da mu se cijeli život odvija paralelno s postojanjem drugih »svjetova«. Njihovo razmjerno rijetko križanje donosi nova iskustva, koja po svojoj naravi mogu biti različita, nerijetko i fatalna. Sjetite se samo skupine posade *Titana* koja je nedavno izbrisana iz knjige živih: u želji da vide olupinu *Titanica* uputili su se u paralelni život dubina oceana čiju je narav svjesno ignorirala i to najskuplje platila – životom. U običnom govoru takva avantura – svojstvena najčešće tzv. ekstremnim sportašima – naziva se »izazivanje sudbine«. Ali, to je prije svega subjektivna stvar, svojstvena čovjeku još od »pronalaska« vatre do današnjih dana, koja je nerijetko donosila epohalan napredak, ali i glupu smrt.

Paralelni životi, međutim, postoje svuda oko nas: dok mi u svom domu nešto obavljamo, naš susjed spava, a onaj malo dalji tuče ženu. I sve se to odvija u miru Božjem, skladno i harmonično: nitko nikoga ne ometa u svojim aktivnostima i mirna Bačka. Na kolektivnoj razini, recimo, uz miran i ni po čemu neobičan život stanovnika Makove sedmice na samo dva-tri kilometra od njih u šumama pograničnog pojasa odvija se mnogo dinamičniji i rizičniji oblik života. Ta dva oblika kolektivnih života, već dulje vrijeme potvrđuje to praksa, toliko su blizu da se s vremena na vrijeme također križaju, prijeteci većim tragedijama od onih koje su se do sada dogodile.

»Neugodno je kada sjedite u bašti i pijete kavu, a onda vam zazviždi metak iznad glave«, opisuje vlastitu novu situaciju jedan stanovnik Makove sedmice (Nova, 27. lipnja, str. 8) kao da je riječ o vesternu u kom se u salunu na sve strane puca, a **Doc Holliday** za stolom mirno igra poker.

Zaustavimo se kod ovoga kadra i umjesto filozofije o paralelnim životima razmotrimo objektivne, ili bolje rečeno: nama dostupne činjenice. Činjenica je, recimo, da se puškaranje između sukobljenih strana migrantskih grupa u šumama oko Makove sedmice odvija već više od godinu dana, a da pravoga rezultata nema. Običan čovjek,

a posebno stanovnik Makove sedmice, brinući za vlastitu sigurnost s pravom postavlja pitanje ima li država kontrolu nad svojim teritorijem ili jedan njegov dio služi za međusobno razračunavanje, ranjavanje i ubijanje sukobljenih krijumčarskih grupa za koje mještani tvrde da su iz Maroka i Afganistana? Stanovnici Makove sedmice već odavno se pitaju – a ta su pitanja više puta postavljali i javno na instant sastancima s predstavnicima državnih tijela – kako je uopće moguće da netko s juga države dođe naoružan na njezin krajnji sjever, a da to nitko ne primijeti? Jedno od pitanja je svakako i ono koje se tiče taksista koji iz drugih gradova dovoze migrante u šume oko Tavankuta, Mirgeša, Kelebi-je, Makove sedmice, Radanovca itd., a da se to odvija bez kontrole kao i svaka druga vožnja između »davatelja usluge« onome kome se iz nekog razloga negdje jako žuri?

Iza ovih najčešće postavljanih pitanja kriju se, međutim, mnogo krupnija, a koja se tiču ovih dana toliko spominjanog ministra unutarnjih poslova **Bratislava Gašića** i nešto manje prozivanog direktora BIA-e **Aleksandra Vulina**. Javnost je, recimo – i to promptno – na skandalozan način bila upoznata s punim imenom i prezimenom maloljetnog serijskog ubojice (!) u Osnovnoj školi *Vladislav Ribnikar* u Beogradu, uz još skandaloznije mahanje papirom s imenima njegovih potencijalnih žrtava, ali za više od godinu dana ta ista javnost pojma nema tko su vođe naoružanih migrantskih grupa koje haraju na obodima Subotice. Ista ta javnost – zahvaljujući šutnji MUP-a i tužiteljstva – pojma nema o detaljima ilegalnog dolaska do oružja (i to u eri državne akcije predaje oružja!) i tko im to omogućuje? Naravno, duboka je tajna odvija li se to kao dio organiziranog i veoma unosnog posla trgovine ljudima i jesu li u njemu samo migrantske skupine ili je riječ o mnogo široj mreži ljudi u koju su uključeni i oni koji bi se protiv toga morali boriti? Ovo posebno stoga, jer policija svako malo izlazi s podacima kako je prekinula lanac trgovine drogom, navodeći inicijale uhićenih, količinu zaplijenjene robe i njezinu vrijednost.

Bilo koji od odgovora na ova pitanja porazni su za Gašića i Vulina: ako su nesposobni da tome stanu na put, odgovorni su i prezreli za ostavku; ako, pak, rezultati izostaju iz nekog drugog razloga – suučesnici su! Jer, uhićenja i deportacije da bi se pucnjava ubrzo ponovila rezultati su kao i kod **Ištvančićevog** *Plašitelja kormorana*: svjestan da im ne smije ništa, on ih samo tjera, a oni se, svjesni toga, ubrzo vrata. Sve dok ne dođe vrijeme da se kava, umjesto na terasi, pije isključivo u kuhinji. Zarad vlastite sigurnosti od opasnosti »paralelnog života«.

Z. R.

Foto: NJ/Magločistač

BEOČIN – grad iz koga mladi odlaze

»U tvornici cementa radilo je više od 2.000 ljudi, a danas ih je oko 300. Sada su najveće tržnice u Beočinu zato što ovdje u najvećem broju živi starija populacija, umirovljenici koji su nekada radili u tvornici cementa. Mladi po završetku školovanja uglavnom odlaze u veće gradove«, kaže Ivan Verner

Beočin je mjesto koje se nalazi u sjevernom Srijemu, na obroncima Fruške gore i desne strane Dunava. Ovaj kraj poznat je po tvornici cementa koja je nekada zapošljavala više od 2.000 ljudi. Danas ih je uposleno oko 300. Po popisu stanovništva iz 2011. godine u Beočinu je živjelo 15.726 stanovnika, dok je prema popisu iz 2022. broj stanovnika pao na 13.875. Etnička struktura je šarolika. Većinu stanovništva čine Srbi, zatim Romi, Hrvati, Mađari, Slovaci i Slovenci. Hrvati čine nešto više od 3 posto ukupnog stanovništva.

Loša cestovna infrastruktura

U gradu se nalazi sve što je mještanima neophodno za život: škole, trgovine, Dom kulture, Dom zdravlja. Cestovno su dobro povezani. Novi Sad je udaljen svega 15 kilometara. S druge strane, prema jugu, nalazi se Fruška gora i dalji put prema Srijemskoj Mitrovici, Neštinu i Bačkoj Palanki i granici s Hrvatskom.

»Najveći problem su nam ceste, pogotovo u fruškogorskom dijelu u manjim mjestima koja vode ka Srijemskoj Mitrovici, Neštinu i Iloku. Cesta od Beočina do Rakovca je u dobrom stanju. Cesta koja vodi kroz Čerević, Susek i Neštin pa sve do granice s Hrvatskom je u jako lošem stanju. Veliki je broj udarnih rupa koje stvaraju problem nesmeta-

nom prometu vozila, a riječ je o međudržavnoj cesti koja zaslužuje veću pozornost. Uređenje te ceste bi nam puno značilo i doprinijelo bi turističkom i ekonomskom razvoju Fruške gore i okolnih mjesta«, kaže **Ivan Verner**.

U Beočin Selu su nekada živjeli poljoprivrednici, a u radničkim kolonijama uglavnom su bili Nijemci, Mađari, Slovaci, Hrvati i Slovenci.

»Zbog velikog priljeva stanovništva, zbog potražnje radnika za rad u tvornici cementa, početkom XX. stoljeća izgrađeno je naselje za radnike. Beočin je bio jedno od vodećih mjesta u industriji cementa. Mjesto je bilo življe i bolje se živjelo. U tvornici cementa radilo je više od 2.000 ljudi, a danas ih je oko 300. Sada su najveće tržnice u Beočinu, zato što ovdje u najvećem broju živi starija populacija, umirovljenici koji su nekada radili u tvornici cementa. Mladi po završetku školovanja uglavnom odlaze u veće gradove, najčešće u Novi Sad, gdje je veća mogućnost zaposlenja. Neki od njih rade u privatnim tvrtkama u Beočinu, ali taj broj je znatno manji«, kaže Verner.

Bez krštenja i vjenčanja

Od prije dvije godine župnik u tri župe: župa svetog Josipa, zaručnika BDM s filijalom svete Ane, Neštin, Čerević; župa Našašća sv. Križa, Srijemska Kamenica i župa svete

 Tvornica cementa

Barbare, djevica i mučenica, u Beočinu je vlč. **Luka Ivković**. Kako ističe za naš tjednik, temeljni problem župe jest njezina starost bez svijetle vizije mladosti.

»Teško je dati točan odgovor na dano pitanje koliko župljana broji župa svete Barbare, djevice i mučenice u Beočinu, budući da nemam kompletnu sliku broja vjernika i obitelji. Naime, neki vjernici, odnosno neke obitelji, ne primaju svećenika u blagoslov obitelji i time ih župnik nema evidentirane u popisu župljana. Nažalost, prečesto se za vjernike čuje i zna kad ih treba ispratiti na vječna počivališta, odnosno kada preminu i treba imati sprovodne obrede. Sukladno tome, trenutno stanje broja župljana je oko 380«, kaže župnik Ivković i dodaje da iako je župa mlada (osnovana je 1942. godine), vjernici su sve stariji, jer se mladi iseljavaju i traže bolje uvjete života.

»Nažalost, malo je mladih katoličkih obitelji, gdje su i muž i žena katolici, a time i Hrvati. Sve više je nacionalno mješovitih ženidbi, gdje se gubi vjerski identitet u praktičnom, a onda i pravnom smislu. Veliki je problem mješovitih ženidbi katolika i pravoslavaca, gdje katoličanstvo postaje mogućnost, ali ne i imperativ. Gledajući takve činjenice nije čudno da u župi nije bilo krštenja i vjenčanja, već samo dvadeset ukopa. Župa, nažalost, broji mali broj mladih, koji još žalosnije nisu privrženi crkvi i crkvenom načinu života i življenju vjere. Vjeronauk se održava svaki tjedan za vrijeme trajanja školske godine s kratkim prekidima o Božiću i Uskrsu. Ove godine vjeronauk je bio predviđen za prvopričesnike i buduće krizmanike. Župa je živnula u proteklih dvije godine kako sam tu. Volim svoje vjernike, ne gubim nadu i razlike se već osjete.«

Stranka – ohrabrenje i poticaj

Ivan Ber rođen je u Čereviću, mjestu koje se nalazi u neposrednoj blizini Beočina. Tu živi od rođenja. Nedavno je izabran i za zamjenika predsjednika Mjesnog odbora DSHV-a u Beočinu.

»Kao zajednica smo u manjini, ali ima i onih koji se javno ne izjašnjavaju kao Hrvati. Međutim, u posljednje dvije godine od kada nam je došao novi župnik, evidentno je da ima pomaka. Broj župljana na svetoj misi je nešto veći. Žu-

pnik Luka Ivković obilazi obitelji, pokušava doprijeti do njih i veći broj ih se odazove i na radne akcije koje organiziramo u župi«, kaže Ber i dalje navodi da je osnutak mjesnog odbora DSHV-a u Beočinu od iznimno velikog značaja za hrvatsku zajednicu na tom području.

»Osnutak političke stranke je velika stvar i u smislu ohrabrenja, ali i u smislu ostvarivanja naših prava kako u našoj i okolnim župama, tako i u širem području srijemskog Podunavlja i fruškogorskog podgorja. Kada smo imali osnivačku skupštinu DSHV-a, bilo je riječi o mogućnostima prekogranične suradnje s Vukovarsko-srijemskom i Osječko-baranjskom županijom i eventualnoj suradnji prilikom realizacije prekograničnih projekata. Također mislim da ćemo lakše ostvariti svoja zakonska prava«, navodi Ber.

Jedna od inicijativa koju je zajedno s članovima crkvenog vijeća pokrenuo prije četiri godine odnosi se na povrat crkvenih knjiga u župama Čerević i Beočin.

»Počeo sam praviti obiteljsko stablo i interesiralo me je sve o mojim precima i korijenima. Međutim, ispostavilo se da u Čereviću i Beočinu nema tih matičnih knjiga. Promjenom državnog uređenja 1945. godine sve crkvene knjige su morale biti predane mjesnim odborima, a kasnije mjesnim uredima. Prema zakonu o restituciji, državne institucije bi ih trebale vratiti prvobitnim vlasnicima. Zajedno s članovima crkvenog vijeća poslao sam nekoliko dopisa nadležnim institucijama, od najnižih do najviših i dobio sam odgovor da se preko institucije moramo obratiti resornom ministarstvu. Iskreno se nadam da ćemo uspjeti u tome, kako bismo mogli imati uvid u dobar dio povijesne građe kao i u osobne podatke naših predaka. Trenutno smo u mogućnosti dobiti samo osnovne podatke elektroničkim putem«, kaže Ber.

Također navodi da župa ima dobru suradnju s lokalnom samoupravom kao i s predstavnicima Srpske pravoslavne Crkve. Nedavno su od lokalne samouprave dobili sredstva za krečenje crkve i redovno sudjeluju na natječajima Općine Beočin. Želja im je, kako kažu, dodatno ojačati suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem i s dvije susjedne župane u Hrvatskoj.

S. D.

DRUŽBA KĆERI MILOSRĐA 100 GODINA U SUBOTICI

Proslava 100. obljetnice djelovanja sestara
Kćeri Milosrđa TSR sv. Franje
u Subotici

SUBOTA, 1. SRPNJA 2023.

- 9.30 Simpozij – HKC „Bunjevačko kolo“
- 16.30 Posjet groblju – molitva za pokojne sestre koje su djelovale u Subotici
- 17.30 Euharistijsko slavlje u crkvi sv. Roka – predslavi dr.sc. Mladen Parlov
- 19.00 Kulturno-duhovni program – HKC „Bunjevačko kolo“

NEDJELJA, 2. SRPNJA 2023.

- 11.00 Euharistijsko slavlje u crkvi sv. Roka – predslavi mons. Đuro Hranić, dakovačko-osječki nadbiskup i metropolit

Građanska inicijativa

Bratimljenje Novog Sada i Splita

Pokrenuta je građanska inicijativa za bratimljenjem Novog Sada i Splita.

»Žitelji dvaju gradova, oba druga po veličini u svojim državama, oba glavna grada najveće pokrajine/županije, oba s pozivnim brojem 021, oba s poštanskim brojem 21.000 – pokrenuli su građansku inicijativu za bratimljenjem Splita i Novog Sada«, objavljeno je na društvenim mrežama.

Predsjednik *Color Press Grupe* i jedan od inicijatora građanske inicijative *Drugi grad* **Robert Čoban** rekao je da je cilj inicijative učvršćivanje prijateljskih veza i stvaranje novih prijateljstava.

»U sklopu projekta 'Drugi grad' organizirat će se susreti dva puta godišnje, jednom u Splitu i jednom u Novom Sadu: kulturne manifestacije, konferencije, koncerti, gostovanja predstava, sportska natjecanja. Očekujemo da se inicijativi priključi veliki broj javnih ličnosti, ali i ostalih građana iz oba grada. Među prvim koji su potvrdili sudjelovanje su **Ante**

Tomić, pisac iz Splita i **Aleksandar Samardžija**, vlasnik čuvenog *Salaša 137* iz Novog Sada«, rekao je Čoban.

Dodao je da svi koji se žele priključiti inicijativi mogu se javiti na e-mail adresu: drugigrad021@gmail.com.

H. R.

Priskakanje vatre na sv. Ivana Cvitnjaka

Običaj koji privlači mlade i djecu

Večer uoči blagdana Sv. Ivana Krstitelja (Sv. Ivana Cvitnjaka), 23. lipnja, i na sam blagdan, 24. lipnja, *priskakala* se ivanjska vatra u Đurđinu i Tavankutu. Na oživljavanju ovog skoro zaboravljenog običaja bunjevačkih Hrvata godinama unazad rade Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, te Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Đurđin

U Đurđinu je *Priskakanje vatre* održano u dvorištu župe sv. Josipa Radnika, kraj njive gdje će biti *Takmičenje risara*. Uz domaćine Đurđinčane i organizatore iz *Dužijanice*, vatru su *priskakali* i gosti iz Subotice i okolnih mjesta. Djeca članovi Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* u *priskakanju* su sudjelovali obučeni u narodnu nošnju, nakon čega su, kako običaji nalažu, odigrali i nekoliko bunjevačkih plesova.

Prema riječima direktora UBH-a *Dužijanica* **Marinka Piukovića**, u oživljavanju ovoga običaja najviše uživaju djeca.

»*Priskakati* tako veliku vatru djeci predstavlja izazov i zbog toga izgleda toliko i uživaju i rado dolaze na ovaj događaj«, kaže Piuković.

Za *Priskakanje vatre* djevojke su pravile i vijence za glavu od ivanskog cvijeća. Prema običaju, vijenac od sv. Ivana Cvitnjaka djevojke su bacale na krov kuće ili salaša, objesile ga na zid kod ulaznih vrata ili na zabat kuće gdje je visio do drugog Cvitnjaka, da sačuva kuću od groma ili vatre. One su bacale vijenac i na dud, za što se vežu razna gatanja oko udaje djevojaka.

Tavankut

Ivanjska vatra se u Tavankutu *priskakala* ispred Etno salaša *Balažević*. Osim članova *Gupca*, vatru su preskakali i brojni mještani te posjetitelji – njegovatelji ovog drevnog običaja bunjevačkih Hrvata, koji je, prema riječima menadžera za kulturu u HKPD-u *Matija Gubec* **Ivice Dulića** u Tavankutu prvi puta održan '90-ih godina.

»Na inicijativu kadgodašnjeg velikog poznavatelja običaja **Alojzija Stantića**, koji je želio da se taj običaj počme prakticirati u brojnim mistima di žive bunjevački Hrvati, digod '90-i godina, jednom prilikom smo zapalili vatru ispred tavankutskog Doma kulture. Posli tog je bila

višegodišnja stanka, a priskakanje vatre u Tavankutu organiziramo u kontinuitetu unatrag oko 15 godina», podsjetio je Dulić, te opisao kako izgleda sâm događaj:

»Zapali se kuružna, ogrizina (koje u današnje vrime više nije lako nać), i onda vatru počmu priskakat naši mladi, članovi *Gupca*, u nošnjama, da bi se posli pridružili i Tavankučani ko i ostali koji su došli vidit ovaj događaj, a bude i i iz varoši. Kad se vatra ugasi, uz pratnju tamburaša igra se kolo (*Momačko*, *Malo bunjevačko...*), a po kadgodašnjim običajima akcent je bio na parovnim igrama (*Mazuljka*, *Tandrčak...*), di bi momak prilazio curi i ako bi pristala igrat s njim, skinio bi joj s glave vinac ispleten od ivanjskog cvića. Ovo se uvijek događa pridveče, a kadkog, kad se vatra ugasila, po žeravi se gazilo bos (po poganskim virovanjima da se ne bi imale kurje oči, zanoktice...), žene su s dicama priskale vatru da dica ne bi bila bolesna...«

J. D. B. / I. P. S.

Dužijanca 2023.

U susret događanjima

2. srpnja – *Dužijanca* u Bajmaku – crkva sv. Petra i Pavla apostola, 10 sati

8. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6.30 sati

9. srpnja – *Dužijanca* u Žedniku – crkva sv. Marka Evanđelista, 9.30 sati

16. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, 10.30 sati

22. srpnja – *Dužijanca u Mostaru* – blagoslov i otkrivanje obnovljene spomen ploče u Blagaju, Tribina – Biskupijski centar Mostar, tijekom dana

Koncert folklornih skupina – Gradski trg, Mostar, 20 sati

23. srpnja – Svečano euharistijsko slavlje – katedrala Marija Majka Crkve u Mostaru, 10 sati

– svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – Gradski trg, Mostar, 10.30 sati.

.....

Prijave za put u Mostar

Uz brojne manifestacije u sklopu *Dužijance 2023.*, jedna od najznačajnijih će svakako biti *Dužijanca u Mostaru* koja će biti održana u periodu od 21. do 23. srpnja. Za sve one koji žele turistički ići u Mostar u tom periodu i podržati održavanje ove manifestacije Hrvatsko nacionalno vijeće uz suradnju s turističkom agencijom organizira aranžman koji u potpunosti prati program *Dužijance*. Polazak je planiran za 21. srpnja u jutarnjim satima, a povratak 23. srpnja u popodnevnim satima (iza ručka). U aranžman ulazi dva noćenja s doručkom, a cijena je 109 eura. Prijave se primaju do kraja lipnja na telefon 064/6590829 (Denis Lipozenčić).

Naši gospodarstvenici (CXLX.)

Plastenici sigurniji od proizvodnje na otvorenom

Ratarstvo i povrtlarstvo prioritetna je djelatnost stanovnika Vašice, sela u blizini Šida. Uz uzgoj kukuruza, pšenice, soje i suncokreta, mještani u svojim vrtovima uzgajaju i povrće, kako za vlastite tako i za potrebe prodaje. Tako je i u obitelji **Viktorije i Ivce Bertić**.

Ivica se već godinama bavi poljoprivredom i uzgaja gotovo sve poljoprivredne kulture na površini od 20 hektara. Njegova supruga Viktorija bavi se povrtlarstvom. U svom vrtu, na površini od pola hektara, uzgaja sve povrtlarske kulture za potrebe svog domaćinstva, a prije četiri godine počela se baviti plasteničkim uzgojem rajčice za prodaju. Od švedskog veleposlanstva na općinskom natječaju dobila je dva plastenika od 200 četvornih metara. Iako rad u plasteniku zahtijeva puno truda i rada, danas, nakon četiri godine, kaže da ne žali jer je zarada od proizvodnje dobra i puno joj znači kao dodatni prihod.

Sigurnija plastenička proizvodnja

Viktorija kaže kako voli posao u vrtu te da uživa vidjeti rezultate svojega rada. S obzirom na to da je rezultat rada neizvjestan zbog vremenskih uvjeta, prije četiri godine odlučila se za plasteničku proizvodnju koja je sigurnija.

»Oduvijek smo sve povrće u vrtu sadili za vlastite potrebe, a nešto smo i prodavali. Nekad je to bio grah, zatim lubenice i dinje. Prije nego što sam se odlučila za proizvodnju rajčice, godinama smo sijali grah i prodavali ga. Međutim, bila je velika suša u posljednje dvije godine i gotovo da ništa nismo imali. Odustali smo od te proizvodnje. Sada grah i ostalo povrće sijemo samo za naše potrebe. Najviše sam se usmjerila na proizvodnju rajčice jer od nje imam višestruku korist. Imam dva plastenika površine oko 200 četvornih metara. U oba plastenika

»Velika ulaganja nisu potrebna. Najveći ulog je kupovina hibridnog sjemena. Sve ostalo je osobni trud i svakodnevni rad. Nadam se da će ovogodišnja cijena biti 100 dinara po kilogramu, jer bih s tom cijenom uspjela pokriti sve troškove i imati određenu dobit«, kaže Viktorija Bertić

stane oko 800 rasada hibridne rajčice. Prvo sam uzimala *big beef* rasad, a ove godine sam zasadila amati rajčicu.«

Posla u plasteniku ima tijekom cijeli godine. Budući da je uposlena, veliku pomoć joj pružaju svekrva **Marija** i suprug.

»Priprema sadnje počinje u veljači. Tada kupujem hibridno zrno i sadim ga u plastične posude s humusom. Kada rasad iznikne, sadim ga na folije u plastenike. Ispod rasada stavljam navodnjavanja kap po kap i svakodnevno pratim rast. Prskam ga kalijem više puta tijekom cijele vegetacije i prihranjujem protiv biljnih bolesti nekoliko puta, sve do zrenja. Treba polijeviti, okopavati između redova, čupati korov, kidati zaperke, vezivati ga nekoliko puta, sve do branja. Posla ima puno do kraja listopada«, navodi Viktorija.

Kuhani sok kao dodatni prihod

Kad dođe vrijeme branja, rajčicu stavlja u plastične sanduke. Dio rajčice odnese na prodaju u trgovine u Šidu, a drugi dio prodaje s kućnog praga. Ono što ostane nakon što cijena rajčice padne, koristi se za kuhani sok od rajčice.

»Upravo zbog te višestruke dobiti sam se i odlučila za proizvodnju rajčice. Kada cijena rajčice padne i kada njena prodaja više nije isplativa, kuhamo sok. Od preostalih rajčica sam prošle godine napravila oko 1.000 litara soka. Rajčicu peremo, režemo i kuhamo na dvorištu u velikim oranjama. Zatim ga sipamo u boce.

Imamo stalne mušterije koje kupuju direktno od nas. Kupci nam dolaze iz Šida i iz našeg sela, ali imamo i stalne kupce iz susjedne Hrvatske. Često svoje proizvode šaljem i kurirskom službom u više gradova u Vojvodini.«

Nakon svih poslova u jesen slijedi freziranje zemljišta u plasteniku i sadnja mladog luka. On bude zreo u veljači, u vrijeme kada ponovno počinje proces pripreme za sadnju rajčice.

Budući da je proizvodnja rajčice do sada bila isplativa, naša sugovornica kaže da planira proširiti proizvodnju.

»Plastenička proizvodnja puno je isplativija i sigurnija od proizvodnje na otvorenom te omogućuje kvalitetnije i zdravije plodove. Najlon znači puno u zaštiti od vremenskih prilika. Velika ulaganja nisu potrebna. Najveći ulog je kupovina hibridnog sjemena. Sve ostalo je osobni trud i svakodnevni rad. Nadam se da će ovogodišnja cijena biti 100 dinara po kilogramu. S tom cijenom bih uspjela pokriti sve troškove i imati određenu dobit.«

Viktorija do sada nije koristila subvencije države. Budući da ima želju proširiti proizvodnju i kupiti još dva plastenika, pomoć bi joj puno značila.

»Trebala bih cisternu za navodnjavanje kap po kap i iskopati bunar za tu vrstu navodnjavanja. Ali to je velika investicija za koju trenutačno nemamo mogućnosti i pomoć države bi mi za tu investiciju dobro došla. Trenutačno za navodnjavanje koristimo vodu iz česme što je puno skuplje. Pokušat ćemo aplicirati za sredstva za te namjene kako bismo olakšali rad i unaprijedili i povećali proizvodnju«, kaže naša sugovornica.

S. D.

Bodrog na Osojniku

OSOJNIK – Članovi dječje folklorne skupine KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora gostovali su protekloga vikenda na Osojniku, na 9. festivalu Malog folklora i baštine, u organizaciji KUD-a *Sveti Juraj* iz Osojnika. Osojnik je mjesto u sastavu grada Dubrovnika. Djeca su ovom prigodom prikazala bogatu tradicijsku baštinu Hrvata iz Monoštora.

Sorgg u Vukovaru

VUKOVAR – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske sudjelovala je na 15. susretu folklornih društava *Dunav svome gradu* u Vukovaru. U svečanom mimohodu kroz grad članovi

udruge prikazali su nošnje, a na pozornici su nastupile **Valentina Kovačev** i **Emilija Rajić** s pjesmom **Josipa Dumendžića** *Ostani mi ponosita* uz pratnju tamburaša domaćeg HKGD-a *Dunav*. U drugom dijelu programa Valentina i Emilija pjevale su šokačke pjesme iz Bačke. Manifestacija se održava u sklopu *Dunav festa*, a ove je godine okupila 200 sudionika.

Gupčevi folkloraši u Lazarevcu

LAZAREVAC – Srednja folklorna skupina HKPD-a *Marija Gubec* iz Tavankuta gostovala je na festivalu dječjeg folklora u sklopu *Vidovdanskih svečanosti* u Lazarevcu. Djeca su se predstavila bunjevačkim plesovima. Domaćin im je bio KUD *Diša Đurđević* iz Vreoca.

30. izdanje Festivala europskog filma Palić

PALIĆ – Jubilarno, 30. izdanje Festivala europskog filma Palić bit će održano od 15. do 21. srpnja dok pred-

festivalski program počinje već sutra, 1. srpnja. U okviru predfestivalnog programa, kao i prethodnih godina, bit će prikazani filmovi u pet selekcija, pa publika može pogledati po sedam filmova u okviru *Best of Europe* i *Europe4Kids* programa. Odmah nakon toga, na velikom platnu kina *Eurocinema* bit će prikazan *Omaž* program dobitnicima nagrade *Aleksandar Lifka*, dok će na velikom platnu u centru Subotice biti održan program *Klasici na trgu*.

U službenom programu festivala na Ljetnoj pozornici, u kinu *Abazija* na Paliću, kao i kinima *Eurocinema* i *Aleksandar Lifka* u Subotici, bit će prikazano više od 100 filmova u 11 selekcija i programa: Glavni natjecateljski program, *Paralele i sudari*, *Mladi duh*, *Zemlja u fokusu*, *Novi mađarski film*, *Novi europski dokumentarci*, *Eco dox*, *Omaž dobitniku Underground Spirit nagrade*, *EFA Shorts*, Selekcija filmova sa *Zsigmond Vilmos* festivala, selekcija studentskih filmova, predstavljanje dvaju festivala (domaćeg i stranog), kao i nekoliko filmova u okviru specijalnih projekcija.

Osim filmskog programa, i ove godine posjetitelje na Paliću očekuje i bogat prateći program. Izložbe posvećene historiji FEF Palić, filmskim plakatima kao i velikanu srpskog glumišta **Miji Aleksiću** bit će postavljene na festivalskim lokacijama, a očekuju nas i promocije knjiga, panel diskusije i koncerti.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »AVGERINOS« doo Subotica, Karađorđeva cesta 78, Subotica, podnio je dana 26. 6. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Izgradnja proizvodno-poslovno-skladišnog objekta (faza 1) na k. p. br. 14777/7 K. O. Novi grad (46.09838°, 19.69551°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-133/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

O bunjevačkim kraljicama, poziv Karmelskog samostana u Somboru

24. lipnja 1926. — Neven piše da **Marko Jurić** i **Antun Vidaković**, radikalski prvaci u Subotici, nisu demantirali svog partijskog kolegu **Ivana Crnkovića**, koji je na konferenciji pristaša **Ljubomira Jovanovića**, bivšeg pripadnika Narodne radikalne stranke i rivala **Nikole Pašića**, rekao da su Jurić i Vidaković »obojsica dobili jeftinog zajma od državnih banaka«. List zaključuje: »Obojsica čute, a tko čuti — potvrđuje«.

25. lipnja 1893. — *Subotičke novine* pišu o bunjevačkim kraljicama. Člankopisac tvrdi da su kraljice relik (ostatak)

iz predkršćanskih vremena. »Običaj, po kojem kraljice i koledari idju u posjete pojedinim dvorovima, te na način blagosivanja ili proricanja pivaju, velim, taj običaj bi se dao tumačiti po ričima Prokopija, koji je oko polovice 7-og vika posli Isusa Krista govorio o slavjanskom narodu ovo: Oni jednoga boga gospodara gromovnika pripoznaju. (...) Štuju i potoke i nimfe (vile) i druga nika demonija i žrtvuju svima njima, a tečajem prinašanja žrtava čine razna gatanja«.

28. lipnja 1896. — *Subotičke novine* podsjećaju **Lazu Mamužića**, gradonačelnika Subotice, na njegovo služenje u hrvatskim domobranima 1870-ih. »Kada je ono izstupio iz reda magjarskih domobranaca (vojnika) pa iz oduševljenja za svoj materinski jezik (koji bi sada volio da uguši) stupio medju hrvatsko-slavonske domobrancel, to svoje željeno vojništvo upravljao je bunjevačkim jezikom!«

29. lipnja 1895. — *Subotičke novine* pišu da je 26. lipnja Kraljevski sudbeni stol u Subotici održao raspravu u predmetu klevete **Maće Nemetha** (mjesnog odvjetnika) protiv gradonačelnika **Laze Mamužića**. Tužitelj zastupnik je bio **Filip Szilassy**, a branitelj **Lazar Lipozenčić**. Maća Nemeth je naime 1889. poslao ministarstvu unutarnjih poslova jednu tužbu od 146 točaka protiv gradonačelnika. U prvoj točki Nemeth piše da je gradonačelnik »takav čovik, koji se miša u nepoštene, zločinačke poslove, kao koji se i krivo zaklinje prid sudom i t. d., ne može biti gradonačelnik«. Na raspravi je ustvrđeno da je Maća Nemeth gradonačelnika »nepravedno i bez osnove oklevetao, da se on krivo zakleo«. Zbog toga je sudbeni stol osudio Maću Nemetha na tri mjesca zatvora. Optuženi je prijavio priziv (apelatu), a gradonačelnik se zadovoljio presudom.

30. lipnja 1935. — *Subotičke novine* pišu da je pod predsjedništvom profesora Pravnog fakulteta u Subotici **Ive Milića** održana redovita velika skupština Građanske kassine u Subotici. Pedsjedatelj je predložio da se osnuje jedna zaklada i da se imenuje po dugogodišnjem odborniku **Josipu Vojniću Hajduku**, prvaku bačkih Hrvata.

26. lipnja 1897. — *Subotičke novine* pišu o raspoloženju župljana subotičkih župa pred izbor za autonomijski kongres (katolikus autonómiai kongresszus) u Subotici. Dodaje da barun **Béla Redl** uživa veliki ugled i popularnost uz objašnjenje: »Jerbo triba upamtiti, da ni jedan svistan katolik pri ovim svojim svetim avtonomskim izborima ne želi nikakvu halabuku, nikakvog harlekina, nikakvu političnu lutku, niti želi Šmausa, nit želi Lazu Mamužića, nit Miška Prčića, njima triba svistan, ozbiljan muž, pravi rodoljub i ovejani otačbenik, viran katolik, a to je njima barun Bela Redl, a ne kojekakvi čankolizi i gospodske skutonoše«. Člankopisac označava **Šmausa**, **Mamužića** i **Prčića** kao političke agitatore (korteše) i kao takve nedostojne uloge zastupnika interesa katoličkih vjernika.

27. lipnja 1925. — *Subotičke novine* objavljuju poziv Karmelskog samostana u Somboru svima mladićima srednjoškolskim maturantima neka stupe u karmeličane.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Nastavlja se digitalizacija knjiga u ZKVH-u

Na mrežnim stranicama Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (www.zkvh.org.rs) mogu se naći brojni knjižni naslovi iz različitih razloga nedostupni široj javnosti, od onih zaboravljenih do onih koje nije moguće naći ni u knjižnicama ili su na policama privatnih knjižnica do kojih nije moguće doći, objavio je ZKVH. Zavod kontinuirano radi na digitalizaciji sadržaja koji mogu poslužiti kako pojedincima tako i institucijama u svrhu proučavanja kulturne povijesti Hrvata u Vojvodini i Srbiji.

Polovinom lipnja na internetskom portalu Zavoda, u pod domeni Digitalizirana baština – knjige nalaze se važni naslovi autora **Matije Evetovića**, **Ive Prčića**, **Geze Kikića**, **Balinta Vujkova** i drugi, dok se na periodici dopunjuju već započeti naslovi, kao što je kalendar *Subotička Danica* (aktualna godišta).

Novi naslovi o kojima je riječ su sljedeći: *Život i rad biskupa Ivana Antunovića narodnog preporoditelja* (Subotica, 1935.) Matije Evetovića, *Prašina po dugama* (Subotica, 1971.) Balinta Vujkova, *Antologija proze bunjevačkih Hrvata* (Zagreb, 1971.) i *Antologija poezije bunjevačkih Hrvata* (Zagreb, 1971.) Geze Kikića, *Iz pozorišnog albuma Subotice* (Subotica, 1977.) **Ivanke Rackov** te tri knjige Ive Prčića: *Subotica i Bunjevci : da se zna i ne zaboravi* (Subotica, 1936.), *Bunjevačke narodne pisme* (Subotica, 1939.) i *Bunjevačke narodne pisme* (Subotica, 1971.). Ovdje se mogu naći i naslovi: *Hrvatsko-mađarska nagodba : XXX. Zak. čl. iz god. 1868* (Novi Sad, 1937.) te *Pravila Katoličkog subotičkog kruga* (Subotica, 1896.).

Projekt digitalizacije odvija se uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

H. R.

Objavljen katalog *Pedeset dvi nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*

Pisani trag o vrijednom projektu

U nakladi tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec* objavljena je publikacija *Pedeset dvi nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*. Riječ je o katalogu u kojem su na 76 stranica sabrani tekstovi i fotografije o 52 izložbe koje su priređene tijekom 2021. i 2022. u »pendžeru« (prozoru) mjesne Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame. Izložbe su imale i svoju online inačicu na Facebook stranici *Gupca*, a ovakav pristup prezentaciji sadržaja odabran je zbog mjera uvjetovanih epidemijom koronavirusa. Izložbe su se bavile različitim temama vezanim za život i baštinu mjesnih Hrvata: od blagdana Božića i Uskrsa, lokalnih običaja, umjetnosti naive u tehnici slame, tradicijskog ruha, šlingeraja, »papučoša«, »špajca«, »šaranja« (ukrašavanje) zidova, vijenaca i vjenčanih slika, svetnjača, molitvenika, križeva, bičeva i zvečki, ćupova i »duga«, lampaša i fenjera, starog tiska...

Urednik kataloga je **Ivica Dulić**, a autorica predgovora **Katarina Čeliković**. Projekt izložaba završio je ovim katalogom »svjedočeći kako se bez pisanog traga gubi svijest o baštini«. »Kroz svoj *pendžer* Tavankut se prikazao svijetu bez granica«, zaključuje Čeliković.

Katalog se može nabaviti u prostorijama HKPD-a *Matija Gubec* u Tavankutu.

D. B. P.

Nova knjiga: Antun Gustav Matoš, *Domovini iz tuđine*, ZKVH

Putovanje kroz raskošan pjesnički svijet

U nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata objavljena je knjiga izabranih pjesama **Antuna Gustava Matoša** naslovljena *Domovini iz tuđine*. Izbor pjesama i predgovor potpisuje **Nevena Baštovanović**, a urednica knjige je **Katarina Čeliković**.

Matoš (1873. – 1914.) je jedan od najvećih hrvatskih književnika koji ima nekoliko dodirnih točaka s Hrvatima u Srbiji. Naime, po djedu s očeve strane vuče bunjevačko podrijetlo (u svojoj autobiografiji piše kako je »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodom, a Zagrepčanin odgojem«). Otac mu je rođen u Plavni, gdje mu je živio djed kojega je posjećivao. Osim toga, u dva navrata (1894.-1898. i 1904.-1908.) živio je u Beogradu. Trienalna nagrada ZKVH-a za najbolju knjigu poezije, fondacija u Beogradu te udruga u Plavnoj nose njegovo ime. Imajući u vidu navedeno, knjiga je tiskana u okviru projekta »Godine novog preporoda« kojeg provode ovdašnje hrvatske institucije, udruge i pojedinci predvođeni ZKVH-om.

Kako u predgovoru navodi Nevena Baštovanović, od 41 godine života Matoš je čak 14 godina proveo izvan domovine »što je emotivno intenziviralo i višestruko odredilo njegov odnos prema Hrvatskoj koju što joj je bliže više kritizira, a što je dalje od nje više idealizira«.

U knjigu je uvršteno šezdesetak pjesama posloženih u sedam cjelina.

»Pjesme u ovom izboru donosi-mo u osobnoj dramatizaciji čitanja Matoševih lirike s težnjom grupiranja i osvjetljivanja dominantnih tema koje bez obzira na konkretnu posloženost pjesama provijaju cjelokupnom Matoševom lirikom«, piše Baštovanović.

»Pjesme prve cjeline okupljene su oko motiva prirode, osobito cvijeća, uz pejzaže koji su preslika titraja duše ili u dosluhu s osjećanjima i razmišljanjima lirskog subjekta o ljubavi, smrti, prolaznosti, samoći i drugim ljudskim nemirima. Drugom skupinom pjesama dublje se ponire

u autoreferencijalna pitanja kao najznačajnija za jednog samosvjesnog pjesnika, a ljepota radi ljepote (larpurlar-tizam) pronalazi se najvažnijim zahtjevom za pjesmu. Ljubavne pjesme i motivi u Matoša su veoma brojni, a u trećoj cjelini knjige nalaze se pjesme u kojima je s jedne strane opjevana himerična idealna draga te s druge strane kritizirana prevrtljivost i površnost ženske naravi. Domoljubna poezija je neizostavni i središnji dio Matoševa opusa, a u ovome izboru otvaraju ga pjesme posvećene članovima obitelji te nastale u autobiografskim konteksti-

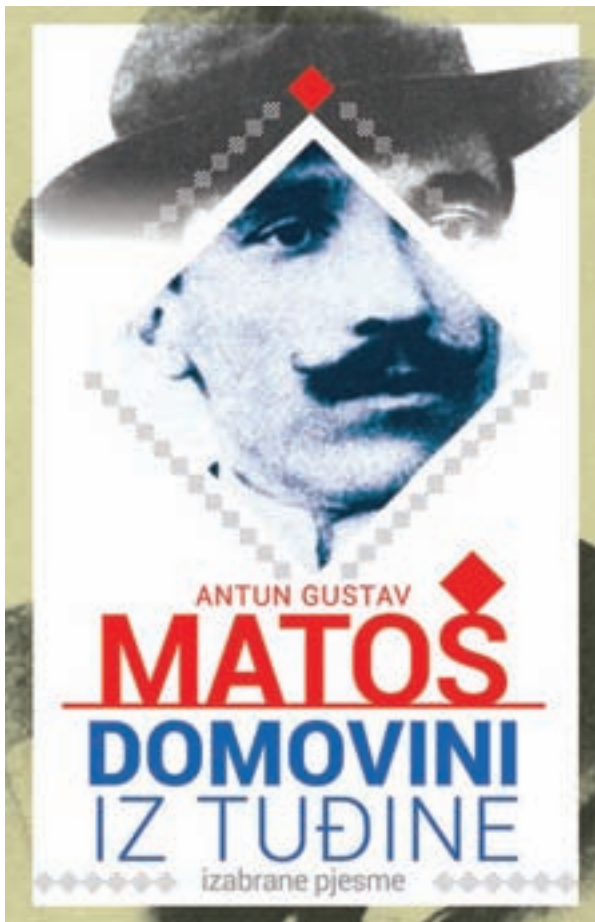
ma značajnim za ovdašnje Hrvate. Nakon toga slijede ponajbolje patriotske pjesme prožete dramatikom događaja iz hrvatske povijesti te polemičke pjesme oštrog (samo)kritičkog pera. Ovome se pridružuje poema *Mora*, vrhunsko djelo Antuna Gustava Matoša, kojim je u najmanju ruku nagoviješten slobodni stih u hrvatskoj poeziji. Šesti dio zbirke očitiji je i zaokruženiji intertekstualni pjesnički dijalog, dok se u posljednjem dijelu nalaze pjesme socijalnoga karaktera«, pojašnjava Baštovanović.

Kako zaključuje, ovo je »samo jedan od mogućih, moguće i jednostavnijih, tokova na putovanju kroz raskošan pjesnički svijet Antuna Gustava Matoša i neka posluži kao karta za samostalni istraživački pot-hvat budućem čitatelju«.

Knjiga sadrži biografiju književnika te *Tumač manje poznatih riječi i izraza*.

Knjiga se može nabaviti online na portalu Zavoda (www.zkvh.org.rs): klikom na opciju *Izdavaštvo – knjige* ili u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22, Subotica) te naručiti putem elektroničke pošte ili telefonom (024/535-53) po cijeni od 500 dinara.

D. B. P.

ZA VJETNO ZA VIČAJNI DAN

VAJSKA,
2. VII. 2023.
župa sv. Jurja

17 sati – Sveta misa s procesijom

predvoditelj mons. Josip Ivešić,
generalni vikar Srijemske biskupije
pjevanje animira župni zbor iz Rume

18.30 sati - Kulturni program

U programu sudjeluju:

- KUD „Slavko Janković“ Rokovci-Andrijaševci
- KUD „Slavko Janković“ Šiškovci
- KPZH „Šokadija“ Sonta
- HKU „Antun Sorgg“ Vajska

Dvadeseti *Etnofest* na Paliću

Od pustinjskog bluesa do sevdaha

Subotički world music festival *Etnofest* doživio je svoje jubilarno, dvadeseto izdanje, kroz četiri večeri (od 22. do 25. lipnja) na Paliću. Ovaj, na prvi pogled mali festival, u stvari iza sebe krije jednu bogatu povijest. Od svog nastanka *Etnofest* je ugostio neke od najznačajnijih svjetskih imena world musica (glaz-

jednim jedinstvenim akustičnim setom. Nadam se da će se za njihovu balkansku dark folk glazbu naći mjesta i na nekom od budućih izdanja *Etnofesta*. Iste večeri nastupio je i marokansko-mađarski ansambl *Tariqa* sa svojim pustinjskim bluesom ili »rokenrolom starim 4.000 godina«.

Subotnji program otvorila je fantastična **Gaia Mobilj** iz Italije koja sa svojim loopovima, sampleovima i raznim instrumentima stvara jedinstveni zvuk koji bih ja krstio kao – world pop music! Večer su priveli kraju, našoj publici već dobro poznati, kulni reggae sastav *Killo Killo Banda* iz Novog Sada.

Posljednjeg festivalskog dana smo imali prilike čuti **Sofiju Labropoulou**, grčko-austrijsku glazbenicu, koja nam je također predstavila jedan neobičan orijentalni žičani instrument – kanun. U njejoj glazbi sudaraju se zvuci Mediterana i Orijenta, srednjovjekovne bizantske i suvremene glazbe. Festival je službeno zatvoren nastupom mostarskog **Damira Imamovića**, vjerojatno jednog od najjačih imena na regionalnoj world music sceni. Velika terasa na Paliću bila je puna zainteresirane publi-

be svijeta) poput **Eba Taylora** i njegove *Afrobeat Akademije*, skupine *Garifuna Collective* iz Belizea, španjolskog izvođača **La Trobe Kung Fu**, ali i iz naše regije poput **Vlatka Stefanovskog**, **Tamare Obrovac & Transhistris Ensemblea**, *Orthodox Celtsa*... ali i mnoge druge. Imajući sve to u vidu, kao i izvrstan ovogodišnji program, nikako ne možemo reći kako je riječ o »malom« festivalu: naprotiv, *Etnofest* je jedan od najboljih i najzanimljivijih festivala koje možete posjetiti u Subotici, a vjerojatno i šire.

Prve festivalske večeri publika je imala priliku čuti ruskog eksperimentalnog glazbenika **ZAR-a**, kao i izvrsni subotički kvartet *Todorrica*. Petak je nažalost, više obilježilo snažno nevrijeme koje je pogodilo Suboticu i Palić, ali prije svega toga publici se predstavio jedan zanimljivi duo iz Italije – *Tangram*, grupa kojoj savršeno pristaje glazbena odrednica world music, jer zaista Tangram crpi inspiraciju iz svih krajeva svijeta. Kažu kako je ovo i prvi put da je netko na festivalu svirao na kori – tradicionalnoj afričkoj harfi. Sve pohvale za makedonsku grupu *Perija* koja je zbog nevremena morala improvizirati, te je publika bila nagrađena

ke, a Damir je uz pratnju benda demonstrirao točno koliko je veliki majstor sevdaha. Prigodan završetak jednog festivala koji već dvadeset godina približava Subotičanima glazbu svijeta i gdje se uvijek može čuti nešto novo i zanimljivo. Vidimo se na 21. *Etnofestu*.

Ivan Benčik

Gerardovo u Somboru

Sluga Božji Gerard okupio vjernike

U Karmelićanskoj crkvi u Somboru u petak i subotu, 23. i 24. lipnja, proslavljeno je Gerardovo – rođendan za nebo sluge Božjeg oca **Gerarda Tome Stantića**.

Središnju euharistijsku proslavu predvodio je 24. lipnja nadbiskup metropolit vrhbosanski u miru **Vinko Puljić** u zajedništvu s upraviteljem Subotičke biskupije mons. **Ferencom Fazekasom**, vicepostulatorom Kauze ocem **Zlatkom Žuvelom** i brojnim drugim svećenicima.

Kardinal Puljić je u propovijedi usporedio poslanja o. Gerarda i Ivana Krstitelja, s obzirom na to da slave rođendan isti dan, jedan za nebo, a jedan ovozemaljski. Istaknuo je kako su obojica u potpunom pouzdanju u Boga tražila i na koncu i pronašla Njegovu volju.

»Gerard se odlučio za karmelski red, a sv. Ivan je u pustinji otkrio da njega Bog sprema da pokaže Isusa. I to je učinio na rijeci Jordan, krštavao je i najedanput se pojavi Isus. Iako je rođak, nisu se poznavali. Duh sveti mu ga je pokazao. Evo janje Božje. To je glavna uloga Ivana Krstitelja. Zato se i rodio na ovaj svijet. Kad su o. Gerarda dok je sjedio u klupi pitali što tu toliko čekaš u klupama, on reče 'čekam duše'. Ista služba pokazati ljudima Isusa«, rekao je Puljić.

U propovijedi nadbiskup se posebno obratio roditeljima.

»Izgubit ćete djecu ako nemate vremena s njima pričati, moliti, svedočiti... 'Nemam vremena', vele. Ama za koga nemaš vremena? Za svoje dijete?! Vrlo opasno

Hodočašće u Đakovo

Župljani župa sv. Jurja iz Vajske i sv. Ilije iz Bođana hodočastili su u ponedjeljak, 26. lipnja, u Đakovo. Povod za hodočašće bila je iznenadna smrt prije tri godine bogoslova s tih područja **Janoša Kovača** u Đakovu. Vjernike je vodio župnik **Goran Vilov** i prijašnji župnici **Vinko Cvi-jin**, **Josip Kujundžić** te **Andrija Đaković**. Hodočastili su i drugi svećenici Subotičke biskupije, **Dominik Ralbovski** i **Dragan Muharem**.

mišljenje današnjeg vremena. Ivan Krstitelj je imao ulogu pokazati Isusa Krista kao i otac Gerard koji je cijeli život služio i dovodio ljude Isusu. Naša je služba životom i riječju svjedočiti i pokazati Isusa. Nikoga na zemlji nema važnijeg. Okupljajmo djecu oko sebe, učimo ih moliti, pričati s Isusom, govoriti mu koliko ga volimo«, naglasio je Puljić.

Na koncu, propovjednik je istaknuo osobinu koju dijele i o. Gerard i Ivan Krstitelj, a to je poniznost te dodao kako je pokora važna.

»Bez žrtve se ne može ništa uspjeti. Od malena se trn oštri. Od malena se uči znati svoj križ prihvatiti, žrtvu prihvatiti i samo tako shvatiti, samo kroz to mogu rasti u ljubavi. Bez žrtve nema ljubavi. To je priča. Žrtva pokazuje kakvu ljubav nosi. Zato od ove dvojice učimo kršćansku hrabrost, spremnost za žrtvu, ustrajnost i strpljivost u našoj svakdšnjoj borbi«, kazao je nadbiskup Puljić.

Svetu misu su uzveličali članovi Katedralnog zbora *Albe Vidaković* pod vodstvom **Miroslava Stantića**, mladi u narodnim nošnjama i brojni hodočasnici iz cijele biskupije koji se na ovaj datum svake godine okupljaju u Somboru.

Karmela Malenić
Fotografije *Zvonik*

Sвета misa za pokojnika služena je u sjemeništu, nakon koje su hodočasnici obišli katedralu, posjetili Janošev grob, karmelski samostan i centar Božanskog milosrđa na Ovčari kod Đakova. Hodočašće je završeno ispred relikvija sestre **Fustine** koju je bogoslov Janoš posebno štovao.

A. Š.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hoditi u novosti života

Čovjek je stvoren za vječnost. Po svojoj besmrtnoj duši sličan je Bogu. No, život na zemlji ga ponekad suviše zaokuplja, zaboravlja svoju besmrtnost, živi samo za sadašnji trenutak, u budućnost gleda samo kao ovozemaljski pojam, te sigurnost traži u materijalnom posjedovanju. Često pristaje na grijeh kako bi ostvario zacrtane ciljeve koji se odnose na ovaj materijalni život. A čovjek je ovdje samo prolazno. Sve što ovdje ima i što ovdje jest proći će jednom i tada odlazi u vječnost. Krist je pristao na ljudski život, na muku i smrt da bi spasio grješnog čovjeka i osigurao mu život vječni, a čovjek tako lako odbacuje vječnost. Pa iako ne razumije koliko je važno već na zemlji se usmjeriti k vječnosti, Kristov čin mu to potvrđuje.

Krštenje

Čovjekov prvi korak prihvaćanja spasenja koje mu Krist daruje jest krštenje. Pavao u Poslanici Rimljanima kaže: »Koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života« (Rim 6,3-4). Krštenjem postajemo i priznajemo se Kristovima. Za čovjeka po krštenju započinje nova etapa života s Kristom i u Kristu. Ukop je pečat stavljen na smrt, tako je krštenje čin kojim se ukapa ono što je prije njega bilo. Nestaje stari čovjek, a rađa se novi koji sada živi zajedno s Kristom. Novi čovjek je nov po novosti svoga života.

U prvim vremenima krstili su se odrasli i novost života bila je vidljiva. Kum je bio onaj koji je potvrđivao Crkvi da je onaj koji pristupa krštenju doista promijenio svoj život i živi s Kristom. Stoljećima unazad roditelji krste svoju djecu ubrzo nakon rođenja. Pa iako smo Kristovi od prvih dana svoga dolaska na ovaj svi-

jet, zaboravljamo taj važan čin. Zaboravljamo da smo Kristovi. Novost života i odbacivanje grijeha, promjena koja se događala u prvim vremenima kada se netko krsti, za nas je nešto što trebamo uvijek živjeti. Kod nas treba stalno postojati svijest da pripadamo Kristu te da to treba biti vidljivo. Ne smijemo sebi dopuštati da novost života, o kojoj Pavao govori, a na koju smo krštenjem pozvani, odgađamo za neka kasnija vremena, iščekujući neke povoljnije prilike, nakon ostvarenja nekih ovozemaljskih ciljeva. Već sada treba životom pokazati da prihvaćamo darovano spasenje. Bog jeste strpljiv, on čeka da se mi prenamo iz vjerske usnulosti, da progledamo očima svoga duha i shvatimo da život bez veze trošimo na ono što u vječnosti ne samo da nema cijenu nego nas od Boga udaljava. Ipak, ne znamo koji je trenutak on odabrao da nas iz ovoga svijeta pozove u vječnost, ne znamo koliko imamo vremena da se promijenimo i stanemo uz Krista. Zato nas Evanđelje poziva na budnost. Budnost je spremnost na susret s Bogom, budnost je hoditi u novosti života, a ta novost je odbacivanje grijeha i okretanje k vječnosti.

Umrijeti u grijehu

Pavao poručuje: »Smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu!« (Rim 6,11). Težak je ovo zadatak umrijeti u grijehu, kada je u svijetu često lakše prilagoditi se, kada je jednostavnije napraviti kompromis. Zato vjernik treba razmisliti, je li mu draže uživati u grijehu na zemlji ili provesti ovaj život u teškoj borbi protiv grijeha, pa uživati u vječnosti. Svatko zna odgovor, ali se treba odvažiti započeti borbu, koja je teška i iscrpljujuća, koja će završiti kad i čovjekov ovozemaljski život.

Družba Kćeri milosrđa – 100 godina u Subotici (III. dio)

Izgradnja i otvorenje Zavoda

»Ne žaleći truda, hodala je od jutra do mraka po uredima, pa kod poduzetnika, samo da se gradnja dovrši, da može biti blagoslov i otvorenje u predviđeno vrijeme. Po nekom nadahnuću pošla je kod načelnika grada i zamolila pripomoć, a on je odmah, velikodušno poklonio 100.000 din«, stoji u arhivu Družbe

Blažena **Marija Perković** tražila je u Subotici potrebno zemljište za gradnju Zavoda i dok je o tom razmišljala, kamo krenuti i koga pitati za zemljište, po nekom unutarnjem glasu je čula »Sagradi samostan za sestre iza leđa crkve«.

Majka je u svom tadašnjem posjetu Subotici otišla kod mons. **Blaška Rajića** u župu sv. Roka, koji je želio i pitao još prije majku može li dati tri sestre i otvoriti zavod u njegovoj župi. Kada je otišla pred kuću i zemljište iza crkve, nikoga nije bilo. Sve je bilo zatvoreno, samo je na prozoru bila slika sv. Terezije od Djeteta Isusa, slikana na oltaru u kući Matici u Blatu. Majka je začuđeno pitala kako je slika došla tu kada sestre nisu poznavale vlasnike niti znale za taj kraj? U blagom pogledu i osmijehu sv. Terezije majka je spoznala da je ta svetica našla zemljište.

Gradnja Zavoda

Izgradnja Zavoda počela je 29. rujna 1929. godine.

»Pri gradnji zavoda sv. Terezije od Maloga Isusa u Subotici najjače se očitovala sv. Providnost nebeskog Oca, čija ljubav i skrb najjasniji su pečat da je Družba djelo Božje, a zagovor nebeske Majke pomogao je da je kroz godinu dana bila dovršena gradnja, jer u isto vrijeme dok je ona svojim moćnim zagovorom pomagala gradnju zavoda u Subotici, njezina vjerna djeca gradila su kapelicu Majke Božje Milosti na Prižbi u znak zahvalnosti i najčišće ljubavi«, stoji među podacima Družbe.

Zavod u Skerlićevoj

Zavod je trebao biti dovršen i spreman za otvorenje i blagoslov 30. rujna, no početkom istog mjeseca sestre su se javile majci glavarici da su pri svršetku gradnje svi radnici obustavili posao dok im se ne isplati dosadašnji rad. Time su htjeli prisiliti na brzu isplatu. Majka, zabrinuta zbog te vijesti, skupa s još četiri sestre određene za rad u Zavodu otpuče u Suboticu. U opisu stoji:

»Bio je veseli i ganutljivi sastanak s Majkom i milim sestrama 14. rujna 1930., ujutro u *Kolevci*. Bilo ih je 14 zajedno. Majka pođe odmah vidjeti gradnju. Tamo je stigla na sveopći nered, jer kako su sestre pisale, radnici ne vjerujući da će njihov rad i trud biti isplaćeni i nagrađeni, nisu se trudili da se unutrašnjost zavoda što prije dovrši. Sada je bila u sto muka, kako i odakle providjeti novac za isplatu radnika. Ne žaleći truda, hodala je od jutra do mraka po uredima, pa kod poduzetnika, samo da se gradnja dovrši, da može biti blagoslov i otvorenje u predviđeno vrijeme. Po nekom nadahnuću pošla je kod načelnika grada i zamolila pripomoć, a on je odmah, velikodušno poklonio 100.000 din.«

Radnici, kada su čuli da je majka donijela novac, nastavili su raditi bez oklijevanja, te je kroz nekoliko dana unutrašnjost cijele zgrade bila potpuno dovršena i račun podmiren na radost sestrama i radnika koji su primili svoju plaću.

»Sestre koje su bile određene za Zavod počele su živo i neumorno ra-

dit i uređivati ga. Nisu žalile ni truda ni žrtava uvjerene da su ti sveti zidovi u kojima će prebivati i raditi zaručnice samoga Boga, po njegovoj svetoj Providnosti podignuti, plodom žuljeva njihovih ruku i znoj s čela Majke glavarice.»

Bilo je potrebno pripremiti i pokućstvo za Zavod na tri kata, što je predstavljalo novi problem. Nešto je uz nisku cijenu kupljeno, a nešto dobiveno. Tako je mons. Rajić darovao pet kreveta iz jednog magazina, jedan stari oltar, koji je obnovljen i harmonij. Rodbina s. M. Jelisave pobrinula se za potrebnu posteljinu. Svaki sat vidjelo se novo dobročinstvo Božje.

Svečano otvorenje Zavoda

Majka je uz pomoć sestara spremala malu akademiju s djecom i djevojčicama za blagoslov i otvorenje zavoda, na što je bilo pozvano 20 uglednih ličnosti, predstavnika crkvenih i građanskih vlasti, uz ostale dobročinitelje. Sve sestre bile su angažirane oko priprema, što akademije, robe i odjela za djecu, zakusku, prostorije... Kako stoji zapisano, rođaci s. **M. Jelisave Dulić** dali su sav potreban pribor i slastice za zakusku. I tako zahvaljujući sv. Providnosti kroz malo dana sve je bilo pripravno za blagoslov i otvorenje, što je u Dnevniku kuće matice opisano:

»Na 31. rujna bijaše svečano otvorenje i blagoslov novog Zavoda u Subotici, nazvanog – Zavod sv. Terezije od Malog Isusa. Majka je željela da to prođe što skromnije, ali ispala je, prema želji presvjetlog Rajića, lijepa i ganutljiva svečanost. Poslije blagoslova u crkvi sestre su pošle

procesijom do našeg Zavoda. Na ulazu održao je presvjetli Blaško Rajić lijepi, prigodni govor. Istaknuo je svrhu i dolazak časnih sestara u te krajeve kao i njihovu doživotnu zadaću koju su same dragovoljno preuzele, naime da se posvete odgoju djece i mladeži. Zatim je Blaško Rajić, gen. vikar i apostolski protunotor blagoslovio Zavod uz prisustvovanje Majke glavarice, sestara i mnogo naroda. Poslije blagoslova slijedila je prigodna akademija.»

Akademiju je, kako stoji u spisima, otvorila s. M. **Emilija Drvoderić** s pozdravnim govorom vlastima i prisutnom pučanstvu. Majka glavarica je završnim govorom zahvalila svima na dobrohotnosti i susretljivosti. A presvjetlom Rajiću osobito preporučiti i ostavi mile sestre od kojih se ona mora sada odijeliti. Govor završi s »Te Deum« koji gromko iz tri stotine grla zaori dvoranom. Zanimljiv je podatak, koji je također zapisan, da su na kraju svečanosti najuglednije ličnosti grada Subotice u zato pripravljenjnoj dvorani bili počašćeni čašicom 40 godina starog dalmatinskog prošeka.

Iako je puno toga bilo neizvjesno, Providnošću Božjom sve je dobro prošlo, no, tu nije bio kraj mukama. Sestre, na čelu s majkom glavaricom, su namjeravale odmah započeti rad u dječjem zabavištu, ali je pri završetku gradnje izašao zakon u kom stoji da se ne smiju otvarati privatne škole. To je majku glavaricu, pa i sestre jako pogodilo, no majka je znala da Gospodin svojih ne napušta i vjerovala da će On na drugi način pomoći svojim službenicama. Stoga je, kako stoji u dnevniku Družbe, majka odlučila da će Zavod nazvati pod imenom obdanište i zavod. Ubrzo nakon toga počele su se prijavljivati djevojčice za Zavod.

»Glede otvorenja obdaništa pođe majka u Beograd isposlovati dozvolu i na čudnovat način joj to uspije. Upisivanje djece odmah je počelo 1. X. 1930. i rad s djecom, a primljeno je nekoliko sirote djece. U nedjeljnom oratoriju započeo je rad sestara sa ženskim katoličkim društvima: *Patronažom* i *Križaricama*«.

Zavod je nazvan imenom Zavod sv. Terezije Djeteta Isusa, a prve sestre koje su u njemu radile bile su: s. M. Emilija Drvodjelić, predstojnica, s. M. Jelisava Dulić, s. M. **Eufemija Radovčić** i s. M. **Ljerka Tolentino**.

Ž. V.

nastavlja se

Podaci i fotografije korišteni iz arhiva Družbe

O prezimenima bačkih Hrvata (XLVIII.)

Sarić (Lukendić)

Ivan Sarić je sigurno jedna od onih povijesnih ličnosti koja bi ušla u top listu najpoznatijih Subotičana. Uostalom, takav stvaralački i revolucionarni duh, kakav je pokazao Ivan Sarić, uvijek je izazivao divljenje ne samo u svojoj sredini nego i daleko izvan nje. Doista, genijalnost ne poznaje nikakve granice. U godinama poslije Drugog svjetskog rata, pod utjecajem novih humanističkih ideja o koegzistenciji, stvoren je mit o Ivanu Sariću kao »čovjeku iznad svih podjela«. Sarićev identitet je možda bio nadnacionalan, ali je – to je nepobitno – on ostao čvrsto vezan uz vrijeme i sredinu u kojoj je odrastao. Na koncu konca, Ivan Sarić je, kao i mnogi drugi njegovi suvremenici, bio odgajnik svoje epohe, koja je bila obilježena institucijskom asimilacijom. Drugim riječima, ministarstvo prosvjete i vjere u Budimpešti stavilo je škole diljem Ugarske u službu ne nekog višeg cilja nego izgradnje novog mađarskog ideniteta, koji bi bio svojstven ne samo višim slojevima (kao u vrijeme feudalizma) nego svim slojevima društva. Ivan Sarić je bio samo jedan u nizu takvih učenika, koji su upijali sadržaj koji im je serviran u školi. Uostalom, on je po materi (**Anna Mák**) i bio Mađar, a njegov otac **Pavle**, stalni odbornik u Gradskoj skupštini Subotice umro je u izbjeglištvu u Szombathelyu u Mađarskoj 1927.

Sarićeva epoha

Posljednja četvrt 19. stoljeća je uostalom bilo vrijeme kada su se obrazovale brojne današnje nacije, kako na zapadnoj hemisferi tako i na istočnoj. Europski režimi od Britanije na sjeverozapadu do Turske na jugoistoku i obratno, od Rusije na sjeveroistoku do Španjolske na jugozapadu, nastojali su svoriti u nacionalnom i kulturološkom smislu homogeno društvo, pa čak i više od toga – ostvariti supremaciju nad drugim nacijama i prednacionalnim društvima. Takvi nacionalizmi, odgajani na jaslama države od 1871. do 1914., bili su sve samo ne miroljubivi i humani. Praktički su se utrkivali za veći utjecaj i prostor; Europa poslije Francusko-pruskog rata (1870. – 1871.) bila je, formalno-pravno gledano, u stanju mira. Taj mir je, istina, davao poticaj sveukupnom društvenom napretku. Privreda, znanost, obrazovanje, kultura, sport i mnoge druge sfere društva bilježile su svoj vrhunac.

Sarić i sport

Ivan Sarić je, kao što je poznato, ostavio veliki trag u svoje vrijeme. Bio je aktivni sudionik u sportskom životu Subotice, ali i Europe. Možda najmarkantniji i najtrajniji je njegov doprinos razvoju nogometa u Srbiji. Naime, Sarić je bio jedan od Subotičana koji su na marginama zemaljske atletske utakmice u Beogradu 1900. odigrali

prvu nogometnu utakmicu u Srbiji. Bilo je to negdje početkom srpnja, u vrijeme kada su priopćene zaruke kralja **Aleksandra Obrenovića** s **Dragom Mašin**.

»Nogometna igra je bila potpuno nepoznata u Beogradu u to vrijeme«, tako je govorio 34 godina nakon prve nogometne utakmice u Srbiji jedan od sudionika **Svetozar Ognjanov**, bilježnik u Subotici. Utakmicu su igrali Subotičani protiv Subotičana. Među sudionicima su bili: **Đuro Stantić**, **Kalman Prčić**, **Karlo Gruber**, **Stevan Prodanović**, **Veco Mamužić**, **Svetozar Dimitrijević** (kasnije subotički pravoslavni paroh), **Ilija Lepedat**, **Lajos pl. Vermes**, **Vranje Tumbas**, **Nikola Matković** (profesor gimnazije) i drugi. Prisjećajući se tih dana, Ivan Sarić je rekao u intervjuu za beogradsko *Vreme* (1934.): »Tako smo mi, u neku ruku, ispali kao prvi učitelji nogometa u Beogradu«.

Genealogija

Muška linija Ivana Sarića može se pratiti unazad praktički do početka vođenja matičnih knjiga u Subotici: **Ivan** i **Marija N.**; **Pavle** (r. 23. I. 1727.) i **Ana Čurčija** (vj. 12. XI. 1747.), **Petar** (r. 11. V. 1760.) i **Janja Čulinović** (vj. 27. XI. 1792.), **David** (r. 14. XI. 1793.) i **Marija Vukov** (vj. 18. XI. 1812.), **Matija** (r. 6. II. 1815.) i **Magdalena Stipić** (vj. 1835.), **Pave** (r. 2. III. 1843.) i **Anna Mák** (vj. 1870. u B. Topoli). Sarić je u nacionalnom smislu bio Mađar. Oženio je 1903. **Irenku Schenk** iz Stare Kanjiže, a 11. travnja 1941. je, po pisanju **Milovana Mikovića** (roman *Nocturno*), dočekaio mađarske postrojbe u Subotici. Pa ipak, srpska historiografija ga drži, zbog njegovog leta u Subotici 16. X. 1910. (3 kilometra u visini od 30 metara), za prvog Srbina zrakoplovca.

Antun miljenik

Rekla bih da je Antun Padovanski u Sonti slavljen i hvaljen kod katoličkih vjernika kao rijetko koji svetac. Svakoga utorka kada je dan sv. Antuna, puno vjernika upali svijeću i pomoli se ispred njegovoga kipa. Fotografija s lampionima je snimljena 13. lipnja 2023. na blagdan Svetog Antuna. Kip se nalazi u Ulici Marka Oreškovića koja se križa sa svršetkom Vojvođanske ulice na istočnoj strani.

Prvi kip sv. Antuna je bio postavljen u crkvi sveti Lovro desno od vrata crkve koja vode u crkveno dvorište. Bila sam dijete u nižim školskim razredima i divila se svecu u staklenom »ormanu«. Vječito je bio okičen ljiljanima, se-

limima. Ne znam kada je kip sv. Antuna uklonjen iz crkve, ali i danas mnogi vjernici žale za njim.

Druga postavka kipa je bila 1931. godine. Darovali su ga **Anton** i **Eva Meier**, r. **Armbrust**, o čemu svjedoči spomen ploča. Kip je imao postament visine 2 m. Okolo je bila gredica cvijeća s prvim bijelim i roze ružama (»bršančevcke ružice«) rascvjetalih već za Tijelovo. Bilo je i drugoga cvijeća kao i nezaobilaznih bijelih krinova, ljiljana ili »Antunova cvita«, kako se to kaže u Sonti. Sve je to bilo ograđeno metalnom ogradom. Jako se vodilo računa da je postament kipa i ograde uvijek svježije izbijeljen vapnom. Ograda je bila čvrsta i štitila je sveca od životinja

koje su tu prolazile, a naročito krava iz stada (čorde), svinja (iz čopora) i dr. koje su tjerane na ispašu ovim veoma prometnim sokakom. Ova postavka kipa sv. Antuna je preživjela Drugi svjetski rat, kolonizaciju, socijalizam i komunizam, ali 1991. je Antunov kip nestao. Sve ostalo vezano za kip je ostalo neoštećeno.

Nekoliko tjedana nakon uređivanja »Antunovoga mista« (2003.) pojavio se darodavac **Ivanka Nyqvist**, porijeklom iz Sonte. Ona je sve staro uklonila i napravila novi postament i postavila novi kip. Naš novi Antun je stigao iz Mađarske.

Spomen ploču iz 1931. stanovari ispred čije kuće se nalazio kip su unijeli u svoje dvorište i tako sačuvali. Ograda je negdje nestala.

Kod Hrvata Šokaca se oduvijek davalo muškim osobama ime Antun. Tako su uvedeni u matične knjige, ali ih se od mline u Sonti zove Tuno, Tune, Tunde, Tunco i Tunce. Ako smo ljuti na Tunu, onda mu pogrdno kažemo Tundo. Mađari su u velikom broju davali imena Antal i Antika, a Švabe Anton.

Od ženskih imena sve do kasnih šezdesetih i početka sedamdesetih godina nije se davalo ime po sv. Antunu. Tih godina, pa sve do danas daju se imena Antonija i Antonela.

Ruža Silađev

zonskim cvijećem, lijepim čipkama koje su heklale naše Sonćanke i sve se natjecale čija će čipka biti tanja, što ljepše uštrkana, izglacana i s nezaobilaznim šokačkim ci-

limima. Ne znam kada je kip sv. Antuna uklonjen iz crkve, ali i danas mnogi vjernici žale za njim.

Festival dječjeg narodnog stvaralaštva u Tavankutu

Djeca su ukras svijeta

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta organiziralo je Festival dječjeg narodnog stvaralaštva *Djeca su ukras svijeta* 28. godinu zaredom. Festival je održan 25. lipnja u dvorištu Etno salaša *Balažević*, a u okviru manifestacije *Tavankutsko kulturno lito*.

Festival je okupio djecu iz šest kulturnih društava s hrvatskim predznakom iz Vojvodine. U programu su sudjelovali tamburaši Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec* iz Rume i Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* iz Subotice. Plesom i pjesmom su

se predstavila djeca Hrvatskog kulturnog društva *Šid* iz Šida, Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Đurđin* iz Đurđina, Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega te domaćini iz *Gupca*.

Djeca su ukras svijeta bio je sedmi događaj *Tavankutskog kulturnog lita*. Događaji koji u okviru manifestacije slijede su otvorenje kolonije slamarki 7. srpnja na etno salašu *Balažević* te koncert folklornog odjela *Gupca* 9. srpnja u Domu kulture.

J. D. B.

HGU Festival bunjevački pisama

HKPD Matija Gubec, Tavankut

HKPD Silvije Strahimir Kranjčević

HKPD Đurđin

Too optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o proceni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milanovića 1ž, podnio je dana 20. 6. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Radio bazna stanica na lokaciji »NS2533_01 SU_Subotica_obilaznica« – GSM900/UMTS2100/LTE800/LTE1800/LTE2100 mreže javnih mobilnih telekomunikacija »A1 Srbija« d.o.o. Beograd na k. p. br. 11019 K. O. Palić (46.05946°, 19.75458°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-130/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredi-na@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 4. 7. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Sva ta naša divna priroda

Drago Biokovo, oprosti

Istina je da nemam uvijek ideju o čemu pisati. Što je, naravno, normalno. U tim trenucima koristim razne metode pronalaska inspiracije u nekim destinacijama, a najdraže su mi priče s prijateljima. Tako je danas u povratku s vikendice krenula tema čime bih svima nama mogla zagolicati maštu. Prvi dojam je da sam pisala o puno mjesta, ljudi, prirodnih lokacija, čuda... Sedam, ako ne i više godina, gotovo svakoga tjedna jedna tema, dalo je puno priča. Srećom, naš je planet neiscrpan, pa će se proizvoditi još mnogo toga. Ali ono što je moj dojam i iznenađenje je da nisam pisala o parku prirode Biokovo. Jednostavno ne mogu vjerovati. Spomenula sam ga na popisu hrvatskih parkova prirode, ali mu nisam posvetila pozornost koju zaslužuje.

Ako netko ne zna, Biokovo se nalazi na području gradova Makarske i Vrgorca, te općina Brele, Baška Voda, Tučepi, Podgora, Zagvozd, Zadvarje i Šestanovac. Planinski je to masiv u Splitsko-dalmatinskoj županiji koji odvaja Jadran od Zagore. Proteže se od prijevoja Dubci na zapadu do prijevoja Sarnač na istoku, te od prijevoja Turija iznad Župe na sjeveru do poluotoka Makarska Osejava na jugu. Biokovski masiv u širem smislu obuhvaća planine Rilić i Sutvid kao jednu cjelinu, te Vrgorsko gorje s grebenima Šibenika, Mihovala i Matokita kao drugu.

Sada, kada smo se podsjetili na geografske odrednice, možemo se baciti na delikatese.

Prva u nizu je svakako Skywalk – vidikovac Nebeska šetnica. Smješten na visini od 1.228 metara nad morem, s podom od stakla, vidikovac pruža fantastičan pogled na more i otoke. Za vrijeme vjetrovitih i sunčanih dana može se vidjeti i Italija. U sklopu vidikovca je izgrađen i geološki stup kao trodimenzionalni prikaz presjeka stijena koje su formirale područje Biokova od njegovog postanka do danas. Pored se nalaze i geološke tablice vremena, opis starosti i vrsta stijena. Nebeska šetnica je sasvim dovoljan povod da se provozate biokovskom cestom i na nekih 6 kilometara od Makarske doživite adrenalin šetajući staklenim mostom i gledajući prelijepi Jadran iz ptičje perspektive. Ako nikada do sada niste poželjeli da ste ptica, sada sigurno hoćete.

Park prirode Biokovo ima izuzetno bogatu floru i faunu. Ipak, u ovom članku ne bih se zadržavala na tim detaljima, ali ne mogu odoljeti da ne spomenem Botanički vrt Kotišina, ograđeni dio prirode čija je svrha očuvanje prirodnih oblika vegetacije s autohtonom florom. Na relativno maloj površini od 16,5 ha nalaze se vrlo raznolika staništa kao što su kamenjari, česme, strme stijene, oranice, te kanjon Proslap s istoimenim vodopadom koji je veći dio godine suh, a oživi tek za vrijeme velikih kiša. Vrt je osnovao dr. fra **Jure Radić** (1920. – 1990.), franjevac i znanstvenik, sa

svrhom znanstvenog istraživanja i promatranja, zaštite i očuvanja te popularizacije i upoznavanja flore Biokova.

Tematske šetnje

Kada ste u mjestima s tako lijepom prirodom, šetnja je najbolji način da doživite mjesto u punom sjaju. Poseban ugođaj su priče koje možete čuti od mještana i ljudi koji su tu proveli dosta vremena. Kad se sve to spoji, dobije se interpretativna šetnja. U Makarskoj to iskustvo pruža Poljakinja **Agata Ravlić**. Nekoć pastirica, a sada mljekarica,

Foto: www.facebook.com/skywalkbiokovo

Mare iz Kotišine provest će vas svojim zaseokom, čarobnim mjestom. Ispričat će vam zanimljive priče, poučne, dirljive, smiješne, pa i strašne. Malo, čarobno i zeleno selo smješteno u podnožju Biokova ispričat će vam prekrasne priče i probuditi istraživača u vama. Mare, pravim imenom Agata, tzv. storytelling radi s puno ljubavi i strasti i u pravom kostimu. Kao »mljekarica Mare« oduševljava svojim izgledom i nudi nesvakidašnje, a tako obično iskustvo,

Možete li sebe zamisliti kao promotora mjesta u kojem živite? Imate li spreman storytelling? Ja da.

Gorana Koporan

Vrijeme je prijelaznih nogometnih rokova

Transferi i glasine

Svakoga ljeta, pored užarene temperature zraka, sportska javnost se doslovno užari od potencijalnih velikih transfera i glasina o njima. Jer, novinari love senzacije u želji da prvi oglose odluku poznatog nogometaša i njegovu grandioznu promjenu klupske sredine. Ista je priča i kada su najbolji hrvatski nogometaši u pitanju, pa evo nekoliko najsvježijih primjera.

Luka Modrić

Iako se na sve strane pisalo o »monstruoznoj« ponudi iz Saudijske Arabije vrijednoj nekoliko stotina milijuna dolara (navodno 200 po sezoni), najbolji hrvatski nogometaš svih vremena **Luka Modrić** odlučio je ostati vjeran

bijeloj majici kraljevskog kluba (488 odigranih utakmica) i nastaviti svoju mega uspješnu misiju u *Real Madridu* (23 trofeja, uključujući i pet naslova pobjednika Lige prvaka). Točan iznos produljenja vjernosti na još godinu dana (do 30. lipnja 2024.) nije poznat javnosti.

Marcelo Brozović

Za razliku od svog kapetana u reprezentaciji Hrvatske, najveći trkač i jedan od najzahvalnijih veznih igrača *vaterenih* ikada – **Marcelo Brozović** nije odolio arapskim milijunima i za golemu godišnju plaću (govori se o 20 milijuna) napustio je *Inter* (Milano) i pridružio se **Cristianu Ronaldu** u momčadi *Al Nassr* iz Ryada. U borbi za Broza bila je dugo i *Barcelona*, ali zbog opće poznatih financijskih problema nije mogla konkurirati konkurenciji iz Saudijske Arabije.

Mateo Kovačić

Standardni vezni igrač Hrvatske reprezentacije **Mateo Kovačić** zamijenio je tamno plavu majicu *Chelsea* za svijetlo plavu prvaka Europe i Engleske *Manchester Cityja*. Transfer je vrijedan 30 milijuna funti.

Kovačić rekorder

Novi član *Cityja* **Mateo Kovačić** apsolutni je hrvatski rekorder po tzv. kumulativnim transferima tijekom svoje karijere (*Dinamo – Inter, Inter – Real, Real – Chelsea, Chelsea – Manchester City*) – 124 milijuna eura. Na drugom mjestu je **Nikola Kalinić** – 64,3 milijuna (8 transfera), treći je **Nikola Vlašić** – 63,8 milijuna (3 transfera), četvrti je **Mario Mandžukić** – 62,5 milijuna (5 transfera), a peto mjesto zauzima **Dejan Lovren** – 58,3 (5 transfera).

Ivan Perišić

Nakon što je **Ange Postecoglou**, novi trener *Tottenham*, objavio popis igrača na koje ne računa u sljedećoj sezoni **Ivan Perišić** primoran je tražiti novi klub. Spominje se povratak u *Inter* (Italija), šuška se o mogućem odluku u *Fenerbahçe* (Turska), a nisu bez osnova niti govorkanja o mogućem odlasku put Saudijske Arabije. Navijači *Hajduka* bi ga, najradije, željeli u bijeloj majici »majstora s mora«.

Dominik Livaković

Standardni vratar *Dinama* i Hrvatske, jedan od najboljih pojedinaca na prošlom SP u Katru, **Dominik Livako-**

vić je već mjesecima (glasine) u mogućim transferima. Spominjala se isprva Turska (*Fenerbahçe*), potom je, ne-službeno i glasoviti *Manchester United* iskazao interes, ali je čini se najkonkretniji u lovu na najboljeg hrvatskog vratara današnjice ipak španjolski *Villareal*. Posljednja ponuda na stolu je vrijedna 7 milijuna eura, a *Dinamo* navodno traži više...

Bruno Petković

Iako se uz njegovo ime vežu spektakularni golovi u iznimno važnim nastupima za Hrvatsku (izjednačujući pogodak Brazilu na SP u Katru, pogodak Nizozemcima u polufinalu završnog turnira Lige nacija), ali i vrlo solidne igre za *Dinamo* u proteklom sezonama (domaće prvenstvo i europski susreti) – **Bruno Petković** još uvijek nije posve siguran u promjenu klupske sredine. Najkonkretniji je *Trabzonspor* kojega vodi hrvatski trener **Nenad Bjelica** i navodno je *Dinamo* ponuđena svota od 3 milijuna eura.

Borna Sosa

Još jedan *vatreni* u raskoraku je između napuštanja kluba i željene promjene sredine – **Borna Sosa**. Nakon pet godina u *Stuttgartu* pričuveni bek Hrvatske bi rado promijenio sredinu, ali trenutačno nema adekvatnu ponudu. Zimus je *Bayer Leverkusen* nudio za njega 10 milijuna, ali je *Stuttgart* tražio između 15 i 20.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Neuspjeh

Mladi nogometaši Hrvatske (U21) nisu se proslavili na tekućem Europskom prvenstvu za igrače do 21 godine starosti (toliko su morali imati prije početka kvalifikacijskog ciklusa). Čini se kako je iznenadna ostavka izbornika **Igora Bišćana** (otišao u *Dinamo* i postao prvak Hrvat-

ske), s kojim su izborili nastup na završnom turniru najboljih mladih nacionalnih momčadi Staroga kontinenta, ipak ostavila traga na harmoniji i psihi ekipe u kojoj igraju

odlični pojedinci s već solidnim inozemnim stažom. Novi izbornik **Dragan Skočić**, vrsni stručnjak koji je izbio na nastup Irana na posljednjem SP-u (smijenjen neposredno prije odlaska u Katar), nekako nije pronašao pobjedničku žicu u zlatnom rudniku hrvatske nogometne mladosti. Naime, neshvatljivo je da standardni prvotimci nekoliko jakih momčadi (**Kotarski** – PAOK, **Baturina** – *Dinamo*, **Čolina**, **Beljo** – *Augsburg*, **Franjić** – *Wolfsburg*), uz talentirane mladiće iz domaćih prvoligaških momčadi, u dva susreta (Ukrajina i Španjolska) praktično nisu bili niti blizu pogotka, a primili su ih tri. Ukrajina je, ruku na srce, potpuno nadigrala Hrvatsku u prvom susretu i zaslužno pobijedila 2:0, ali protiv Španjolske bila je druga priča. Osobito u drugom poluvremenu kada su priliku dobili i neki pričuveni igrači (**Galešić**, **Kačavenda**, **Stojković**, **Palaversa**). Nesretni i šokirajući gol već u 1. minuti, na koncu je i odlučio susret, no ostaje veliki upitnik: zašto je sve to tako ispalo? Točnije, i nekoliko dodatnih pitanja. Je li novi izbornik Skočić dobro odabrao reprezentativce? Na EP nije poveo **Ljubičića** (odlično igra i zabija u Austriji). Beljo se pokazao potpuno neadaptiran na momčad (bio je dio A reprezentacije na finalu Lige nacija), dok je **Šimiću** dao svega deset minuta u prvom susretu protiv Ukrajine. Vezni red počeo je dobro funkcionirati tek u posljednjih 20 minuta protiv Španjolske...

No, iako je sada tražiti razloge i zamjerke novom izborniku. Vjerojatno je najbolje mislio, ali na veliku žalost svih navijača Hrvatska U21 momčad još jednom je podbacila na velikom natjecanju i propustila priliku za odlazak na Olimpijadu u Parizu 2024. Jedina utjeha je kako će se iz ovoga nogometnog rudnika mladih talenata uskoro crpsti nova potrebna snaga za A reprezentaciju.

I to sigurno!

D. P.

Umotvorine

- * Mir nastaje kada očekivanja prestanu.
- * Instinkt je nešto što nadmašuje znanje.
- * Budi jači od svojih izgovora.

Vicevi, šale...

- Hajde jedi, milo bakino.
- Bako, ali ja to ne volim.
- Pa dijete moje, to se ne voli, to se jede.
- Halo dragi, je l' me voliš?
- Na sastanku sam, kupi slobodno...

Mudrolije

- * Tko ste bili, tko ste sada i tko ćete postati su tri različite osobe.
- * Istinski učitelj vas uči kako misliti, a ne što da mislite.
- * Neka svatko počisti ispred svog praga i svijet će biti čist.

Vremeplov – iz naše arhive

Takmičenje risara, Mala Bosna, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Ris

Ovo je jedan doživljaj što se trevio u davnim vremenima koji je pripričavan od bireša. U jednom od naših frljaza živi gazda Losko. Sve je steko radom i velikim šporovanjem u rani i piću. On je, rode moj, više korizmovo za svojeg života neg običan bireš, al znao se i prsit svojim velikim buđelalom s tušta novaca. Znao je upregnit dva mrkova u novim sersamu u haptike i krenit nediljom u crkvu, on i njegova snaš Koca. Bireš bi friško otrčo drugim uvratinama pa upopriko jarošom do crkve da gazdi čuva mrkove. Pa zdravo je bilo lipo slušat kad gazda Losko naiđe s mrkovima koji su rzali čitavo vrime. Neg, da se vratim pripovitki. Kosilo se žito, al kadgod se kosilo kosama. Risari su radili kod gazde Loska, sve je već pogođemo, a banda je bila mlada. Pri pogodbi izuzeli su ilo. Tako prvi dan rade od jutra ranog sve dok nisu prvi pivci počeli kukurikat. Dođe vrime ručka, a Koca nasikla avaške slanine, one priklanjske, sva požutila, ta valjda je ni kero-vi ne bi poili, crnog luka, kruva, al ne od žitnog već od kuruznog brašna. Šta će čeljad, idu kad nema drugog, pa nastave risari radit furtom. Gazda Losko izađu pokadgod, pa pogledaju kako kose pa uvijek podvikne: »Niže kosite tu slamu, jel tako je pogođe-no«. Šta će čeljad, rade kako gazda zapovida. Došla užna, risari i risaruše posidali pod dud, pa koji padne krišom ga poidu da gazda ne vidi. Donese gazdarica Koca užnu, oni gladni, dobili soparnu čorbu brez tista i tarane, kruva al tvrdog, jel manje će risari poist. Posli ila ajd opet šibaju oni, al sve i pivaju naše stare bunje-vačke pisme. Dođe i večer, a gazdarica Koca viče: »Ajte, čeljadi, na večeru«. Opet ona njima avaške slanine, crnog luka i kuruznog kruva, a taj kruc je valjdar pečen prija dvi nedilje. Tako su prolazili dani na istoj rani. Na dan obračuna gazda Losko iznese buđelar, pa ga otvori, al onaj niki ko da viter duva u njem, skoro prazan, isplati manje neg što je bilo pogođeno. Šta će čeljad, ako neće, na godinu i neće zvati. Primi šta ti se nudi i čuti. Vikne ženu: »Koce, danas je dužijanica donesi vina, da se popije«. Donese ona vino, al to je vino ono što je treći put stiskano i s vodom mišano, zvali su ga kiselica. Donese i čaše, gazdačke, što ne stane u nju ni tri ftalja deci, pa nazdravi s čeljadima. Kad jedan deran, kuražan, skoči pa drekne: »Gazda, da znaš da sam s jednom od tvojih ćeri šaro u ambaru i zdravo je lipa brez leveša«. Gazda sav pocrvenio, pa vikne Kocu: »Jesi l ti čula šta ovaj balo divani da je šaro s našom ćeri?«. Momak je taki niki okoprcan, crnokos, lip, jak, ta koja se ne bi zagledala i pripala takom deranu, misli Koca. Losko skoči, pa vikne ćeri. Sve tri lipe ko slike, pa i pita koja je šarala s njim. Kad ono najmlađa Mara klimne glavom. Kad to vide gazda Loskove oči, oma mu došlo rđavo. Svi se poplašili da neće umrit, sav niki poblidio.

Prođe tom jedno vrime, oprave se svatovi, plebanoš i na oltaru vinčo. Prođe sve u najlipčem veselju, al gazdi nije pravo što su mu pretelji bireši. Al šta će? Kad se sve zgotovilo, deran kaže gazdi al sad već bači: »To Vam zato što ste nas tako zdravo dobro ranili u čitavom risu, s Vašom taranom i avaškom slaninom. Ja više neću bit bireš, neg gazdin zet i imat Vašu lipu Maru meni vikovičnu«. Odsele gazda Losko više nikad nije šporovo na ilu i piću. Svi su volili kod njega radit ris za njegova života.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Put na morje i truli zapad

Sidimo ja i unuk Marin u ladovine. Uranili, jedva šest prošlo al napolju baš lipo. Dok čekamo ovu našu turcku kafu, gledim češe se on po glave, ko da bi mi štagod reko. »Ajd, lani, gukni, vidim da bi mi štagod kazoo«, ja ću. A on će: »Študiram već par dana da štagod pitam, da ponudim al baš i ne smijem od majke i bake. Rekle bi da nisam baš kako triba. Al eto moram, da ne trune u mene. Dida, javili mi iz firme da triba da idem na nikaki seminar na naše morje. Pa napisali da mogu i povest kogagod ako oću. A sitim se da j' to tamo di imamo rodbine. Mislim se ako su živi, ako se još čujete s njima, mogo bi Vas povest. Nikom ne bi bili na trošak, a vidili bi naše morje i rodbinu. A i pobigli bi mal od kuće. Na tri dana, dvaput spavat. Znae da j' moja limuzina ko mala lađa pa ne b' ni ositili dok putujemo«. Isklištio sam, ne trepam. Študiram, pa neg šta su neg živi. Svake godine nam i to po starovirski čestitu priko pisma imendane, pa svima Uskrs i Božić. Ta, mi naši se držimo. I tako se ja naštudiram da i ne pitam ovu moju da mi slučajno ne b' izmislila štagod i sustavila. I gle čuda tu se niko ni ni bunio u kuće. Ova moja kaže da idem z Bogom, da pozdravim naše i još puno lipi riči. Bome, baš mi iznenadila. Jel ta zna zagorčat život kad krene držat litanije kad joj se štagod ne sviđa jel neće. Kad mi nabasanji tri dana mi se ne pije vino i rakija. Digli se ujutru. Krenili. Na prve granice, neću reć čije, što b' rekli u crkveni knjiga farizeji, policajci, sidu u nikaki mali škatulja. Sve siromaško. Vala je dragi Bog kaznio. Mal mi zasmetalo kad su mi pitali kud idemo. Mislim se šta nje briga kud idemo, ta idemo za naše novce. Bome ova druga granica, neću reć čija al mi drago, naspram prve ko mali raj, svitli ko malo selo. Mislim se da vala tako izgleda truli Zapad. Bome, ka' smo prišli putevi široki, iscertani. Mal-mal pa mož natočit goriva, al bome i kupit i jist i pit. Onda smo ope prišli par granica. I one baš uredite. E onda smo došli u ta brda i planine, šume. E, tamo vam, čeljadi, ne mož zalutat da oš. Ni livo ni desno sam pravo. Al to j' pravo bome odviše tisno i krivudavo. Ako smo prija išli ko strilja, sa' smo ko puž išli. Ni da ni lipo, al ako ovako nastavimo nikad nećemo doć do naši. A pravo da kažem to se skoro ni ni prominjilo od kade sam prija pedest godina prvi put putovo kod naši. E, onda ka' j' puklo naše morje ispid nas. Ta ko da mi se Gospa draga ukazala. Lipo da ne mož gledat u njeg. Pa naš lipi novi most. Ko da ga dragi Bog pravio. Ta dočekali nas ko da smo paše. Ta to j' za nas truli Zapad. Častu, divanu kako ne triba da idemo tako brzo kući. Kako vidim, svi imu posla, digod radu. Izdaju te apartmane i šta sve ni. Ko se malo snašo za po godine zaradi za drugu polovinu, a bome i za sledeću. Lego naveče pa se študiram da to i ni baš za nas, nema sekiracije, svoj na svojmu si a lipota nebeska, ko u raju. I odjedanput mi štagod trisne po glave, ja se trgnem. Kad ono ja u mojmu krevetu kod kuće, probudio se. Ova se moja privmila pa mi prasnila rukom. Rči, sanja... Ni mi pravo što nisam na morju pa se mislim kako više ne mož na miru ni sanjat rodbinu, morje i truli Zapad. Okrenem se friško na drugu stranu, možda nastavim dalje.

U NEKOLIKO SLIKA

Otvorenje
Hrvatskog doma – Matice

Srijemski nedjeljni ručak

Nedjeljom, kada je cijela obitelj na okupu, srijemske domaćice uvijek pripremaju tradicionalni nedjeljni ručak: pileću juhu, kuhano meso, crveni (od rajčice) umak, pečeno ili pohano meso, pečeni ili restovani krumpir i salatu. Tradicija pripremanja nedjeljnog ručka sačuvana je do danas u Srijemu, kako na selu tako i u gradu uz izmjene u dodavanju određenih začina. **Amalija Čupić** iz Rume naučila je kuhati od svoje majke **Ljubice** iz Gibarca, odakle je i sama porijeklom. Desetljećima je svake nedjelje tradicionalni nedjeljni ručak na stolu u njezinoj obitelji upravo onakav kakav je naučila pripremati od svoje majke. Tu tradiciju kuhanja prenijela je i na svoju kći i snahu. Za pripremu nedjeljnog ručka posebno je važno da je kokoš domaća i svjež, jer je samo tako juha najukusnija.

Sastojci za juhu:

kokoš od 2 kg
malo mrkve, paštrnjaka, peršinovog lista
luk
sol

Priprema:

Narezano pileće meso staviti u lonac s dvije do tri litre vode, zatim na štednjak da se kuha. Kada voda proključa, dodati mrkvu, paštrnjak, nasjeckan peršinov list, glavicu luka (prethodno popečenog na štednjaku), soli po ukusu i jednu žlicu šećera. Juhu kuhati na tihoj vatri 2 do 3 sata. Kad je juha skuhan, procijediti, izvaditi kuhano meso i povrće na tanjur i u juhu ukuhati rezance ili domaću taranu.

Sastojci za crveni umak:

1 žlica masti (ili 2 do 3 žlice ulja)
3 do 4 žlice brašna
soli i šećera po ukusu
žličica crvene začinske paprike
 $\frac{1}{2}$ l kuhanog soka od rajčice
pola čaše vode

Priprema:

Na tihoj vatri zagrijati mast ili ulje i dodati brašno. Kad brašno porumeni, dodati malo crvene začinske paprike i prelići umakom od rajčice i s pola čaše vode. Dodati šećer i sol i kuhati dok se umak ne zgusne.

Sastojci za restovani krumpir:

1 kg bijelog krumpira
prstohvat soli
žlica masti ili margarina

Priprema:

Krumpir narezati na kockice, posoliti i staviti u lonac s vodom da se kuha. Kada je krumpir kuhan, zgnječiti ga i dodati mast ili margarin.

Sastojci za pohano meso:

pileći bataci i bijelo meso
2 do 3 jaja
brašno
prstohvat soli
mast ili ulje

Priprema:

Posoliti piletinu i staviti je prvo u brašno pa u razmućena jaja, pa pržiti na vreloj masti. Kad je piletina pečena, izvaditi je na tanjur sa salvetom da upije masnoću.

Sastojci za salatu:

2 luka
4 rajčice
4 krastavca
žlica octa
prstohvat soli

Priprema:

Narezati luk, rajčicu i krastavce i staviti u zdjelu. Salatu posoliti, dodati ocat i promiješati. Salatu poslužiti uz pohano meso i restovani krumpir.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM
OSIGURANJE

Vreme je da razmislite na ulazu

www.mkos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
 - 12 meseci sa **50% popusta**

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

proslava jubileja

250 g. katoličke crkve *sv. Pavla u Baču*

NEDJELJA, 2.7.2023.

SV. MISA U 11,00 SATI

GOST:

MONS. STANISLAV HOČEVAR

BEOGRADSKI NADBISKUP U MIRU

TRODNEVNICA UOČI SLAVLJA

četvrtak, 29.6.2023. u 18,30

petak, 30.6.2023. u 18,30

subota, 1.7.2023. u 18,30

Trodnevniciu predvodi

o. Vladimir Sedlak, lic. theol., petrovački župnik